

MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETAS
TEISĖS FAKULTETO
BAUDŽIAMOSIOS TEISĖS KATEDRA

LORETA LEMEŽONAITĖ
(BAUDŽIAMOSIOS TEISĖS IR KRIMINOLOGIJOS PROGRAMA)

**KONTRABANDA IR NETEISĖTAS PREKIŲ AR PRODUKCIJOS NEIŠVEŽIMAS IR
LR BAUDŽIAMOSIOS ATSAKOMYBĖS UŽ ŠIUOS NUSIKALTIMUS SĄLYGOS**

Magistro baigiamasis darbas

Darbo vadovas –
Doc. dr. Aurelijus Gutauskas

Vilnius, 2007

TURINYS

TURINYS	2
ĮVADAS	3
1. KONTRABANDOS IR NETEISĖTO PREKIŲ AR PRODUKCIJOS NEIŠVEŽIMO IŠ LIETUVOS RESPUBLIKOS BENDRA KRIMINOLOGINĖ CHARAKTERISTIKA	6
1.1. Kontrabandos ir neteisėto prekių ar produkcijos neišvežimo iš Lietuvos Respublikos būklė ir dinamika Lietuvoje ir Baltijos šalyse	6
1.2 Kontrabandos priežastys	10
1.3 Pagrindiniai kontrabandos gabenimo ir slėpimo būdai.....	12
2. BAUDŽIAMŲJŲ ĮSTATYMŲ, SUSIJUSIŲ SU KONTRABANDA IR NETEISĖTU PREKIŲ AR PRODUKCIJOS NEIŠVEŽIMU IŠ LIETUVOS RESPUBLIKOS, RAIDA .	17
3. BAUDŽIAMOSIOS ATSAKOMYBĖS SĄLYGOS UŽ KONTRABANDĄ IR NETEISĖTĄ PREKIŲ AR PRODUKCIJOS NEIŠVEŽIMĄ IŠ LIETUVOS RESPUBLIKOS	24
3.1. Kontrabandos nusikaltimo sudėties požymiai	24
3.1.1. Kontrabandos nusikaltimo dalykas – objektyvusis LRBK 199 straipsnyje numatyto nusikaltimo požymis.....	27
3.1.2 Kontrabandos padarymo vieta ir būdas, kaip būtini objektyvieji požymiai, siekiant asmenį patraukti baudžiamojon atsakomybėn	30
3.1.3. Kaltė – pagrindinis subjektyvusis požymis, siekiant asmenį patraukti baudžiamojon atsakomybėn už kontrabandą.....	37
3.2. Neteisėto prekių ar produkcijos neišvežimo iš Lietuvos Respublikos nusikaltimo sudėties požymiai	39
3.2.1. Neteisėto prekių ar produkcijos neišvežimo iš Lietuvos Respublikos nusikaltimo subjekto požymiai, turintys įtakos baudžiamosios atsakomybės kilimui	42
3.2.2. Neteisėtas neišvežimas kaip objektyvusis LRBK 200 straipsnyje numatyto nusikaltimo požymis.....	46
IŠVADOS	49
SANTRAUKA	52
SUMMARY	53
LITERATŪROS SĄRAŠAS	54
PRIEDAI	59

IVADAS

Temos aktualumas. Kontrabanda, kaip socialinis reiškinys ir teisinė kategorija, Lietuvoje žinomas nuo seniausių laikų. Susikūrus valstybei ir atsiradus valstybės sienoms, pradėjus rinkti išdo ir protekcionistinius mokesčius bei riboti tam tikrų prekių ir kitų daiktų gabenimą, atsiranda ir kontrabandos kontrolės ir prevencijos problema, kuri laikytina viena iš aktualiausių valstybės sprendinių teisėsaugos problemų.¹

Lietuvai 2004 m. gegužės 1 d. tapus Europos Sąjungos valstybe nare, Lietuvos Respublikos valstybės siena sutapo su išorine Europos Sąjungos siena, todėl kilo poreikis daugiau dėmesio skirti sienų su Rusijos Federacija bei Baltarusijos Respublika apsaugai, kurios sėkmę lemia ne tik Europos Komisijos sprendimai ir rekomendacijos, bet ir vietinė teisinė bazė, jos infrastruktūra. Europos Komisijos pranešime teigiama: „<...> kontrolė, ypač ta, kuri taikoma, siekiant surinkti pridėtinės vertės mokestį (PVM) išoriniuose pasieniuose, yra svarbus elementas, užtikrinantis, kad prekės patektų į mokesčių sistemą, o ne dingtų juodojoje rinkoje, ir užkertant kelią pažeidimams, atsirandantiems dėl fiktyvaus eksporto. <...> bet kokia grandis išoriniame pasienyje yra kelias į visą Bendriją.“²

Lietuvos nacionalinėje teisėje atsakomybė už kontrabandos ir neteisėto prekių ar produkcijos neišvežimo nusikaltimus nustatoma Lietuvos Respublikos baudžiamajame kodekse (toliau – LRBK). Šio kodekso specialiojoje dalyje nurodomos sąlygos (nusikalstamos veikos sudėties elementai), kurioms atsiradus asmuo gali būti traukiamas baudžiamojon atsakomybėn. Kontrabandos ir neteisėto prekių ar produkcijos neišvežimo nusikaltimų sudėtys apibrėžiamos LRBK 199 ir 200 straipsniuose. Norint tinkamai taikyti baudžiamąjį įstatymą, kontrabandos ir neteisėto prekių ar produkcijos neišvežimo iš Lietuvos Respublikos nusikaltimų baudžiamosiose bylose, būtina išsamiai išnagrinėti minėtų nusikaltimų sudėties elementus, kurių esmę padeda atskleisti Lietuvos baudžiamasis kodeksas, Lietuvos Respublikos įstatymai ir poįstatyminiai teisės aktai, teismų praktika, mokslinė literatūra, statistiniai duomenys, Europos Sąjungos teisės aktai.

Taigi kyla poreikis ir būtinybė esamą teisinę ir mokslinę literatūrą apibendrinti, tam tikra tvarka susisteminti skirtingo pobūdžio šaltiniuose įtvirtintus duomenis ir parengti vientisą darbą, kurio paskirtis – išanalizuoti kontrabandos ir neteisėto prekių ar produkcijos neišvežimo iš Lietuvos Respublikos nusikaltimų reglamentavimą bei baudžiamosios atsakomybės sąlygas už šiuos nusikaltimus.

¹ Povilauskienė D., „Teisės ir muitinės veikla“, Vilnius, 2006. P. 58.

² Europos Bendrijų Komisijos pranešimas Tarybai, Europos Parlamentui ir Socialinių reikalų komitetui dėl Muitų Sąjungos strategijos (<http://www.cust.lt/lt/rubric?rubricID=457>)

Rengiant šį magistro baigiamąjį darbą remtasi Lietuvos Respublikos baudžiamuoju kodeksu, Lietuvos Respublikos įstatymais ir poįstatyminiais teisės aktais, teismų praktika, mokslinė literatūra, Europos Sąjungos teisės aktais.

Tyrimo objektas – kontrabandos ir neteisėto prekių ar produkcijos neišvežimo iš Lietuvos Respublikos nusikaltimų sudėties požymiai, baudžiamosios atsakomybės sąlygos už šiuos nusikaltimus.

Tyrimo dalykas – LRBK, LR įstatymai ir poįstatyminiai teisės aktai, teismų praktika, mokslinė literatūra, statistiniai duomenys, Europos Sąjungos teisės aktai.

Tiriamoji problematika – kaip užtikrinti tinkamą LRBK 199 ir 200 straipsnių taikymą. Nagrinėjama problematika aktuali ne tik Lietuvos Respublikos teismams, kaip teisingumą vykdančiai institucijai Lietuvoje, bei teisėsaugos institucijoms, tiriančioms minėtas nusikalstamas veikas, bet ir fiziniams bei juridiniams asmenims, siekiant užtikrinti jų teisių įgyvendinimą ir apsaugą, informuojant juos apie grėšiančią baudžiamąją atsakomybę už kontrabandos ir neteisėto prekių ar produkcijos neišvežimo iš Lietuvos Respublikos nusikaltimų įvykdymą.

Hipotezė – ar Lietuvos Respublikos teismai tinkamai taiko ir inkriminuoja vienus ar kitus kontrabandos bei neteisėto prekių ar produkcijos neišvežimo iš Lietuvos Respublikos nusikaltimų sudėties požymius.

Darbo tikslas – apibūdinti kontrabandos ir neteisėto prekių ar produkcijos neišvežimo iš Lietuvos Respublikos nusikaltimų sudėties elementus bei išanalizuoti baudžiamosios atsakomybės sąlygas už šiuos nusikaltimus.

Darbo uždaviniai. Siekiant aukščiau iškelto tikslo, keliami šie uždaviniai:

1. pateikti ir išanalizuoti pagrindinius statistinius duomenis, apibūdinančius kriminologinę kontrabandos ir neteisėto prekių ar produkcijos neišvežimo iš Lietuvos Respublikos charakteristiką;
2. aptarti baudžiamųjų įstatymų, susijusių su kontrabanda ir neteisėtu prekių ar produkcijos neišvežimu iš Lietuvos Respublikos, raidą;
3. išnagrinėti pagrindines baudžiamosios atsakomybės už kontrabandą bei neteisėtą prekių ar produkcijos neišvežimo iš Lietuvos Respublikos sąlygas;
4. išanalizuoti teismų praktiką susijusią su LRBK 199 ir 200 straipsniuose numatytais nusikaltimais.

Darbo metodai. Nagrinėjamos temos aktualumas atskleidžiamas atliekant teisės ir mokslinių šaltinių analizę, remiantis pagrindiniais tyrimo metodais:

1. indukcinis – dedukcinis pažinimo metodas – taikomas, siekiant panaudoti atskiras žinias, faktus, empirinius duomenis apibendrinimams ir atvirkščiai, iš bendro pobūdžio normų

išskirti specialias. Naudojant šį metodą buvo siekiama atskleisti kontrabandos ir neteisėto prekių ar produkcijos neišvežimo nusikaltimų sudėties elementus, baudžiamosios atsakomybės sąlygas už minėtas veikas;

2. lyginamasis analizės metodas – padedantis palyginti teismų sprendimus skirtingose baudžiamosiose bylose;

3. bylų analizės metodas. Remiantis šiuo metodu buvo analizuojamos 2004-2007 metų Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėjų senato nutartys ir nutarimai, pirmos bei apeliacinės instancijos nuosprendžiai.

Darbo struktūra. Magistro baigiamąjį darbą sudaro šios dalys: įvadas, dėstomoji dalis, susidedanti iš trijų pagrindinių skyrių, iš kurių pirmas ir trečias dar skirstomas į smulkesnius skirsnius, išvados, santrauka, Summary, literatūros sąrašas, priedai.

1. KONTRABANDOS IR NETEISĖTO PREKIŲ AR PRODUKCIJOS NEIŠVEŽIMO IŠ LIETUVOS RESPUBLIKOS BENDRA KRIMINOLOGINĖ CHARAKTERISTIKA

1.1. Kontrabandos ir neteisėto prekių ar produkcijos neišvežimo iš Lietuvos Respublikos būklė ir dinamika Lietuvoje ir Baltijos šalyse

Kontrabanda (it. *contrabbando* < *contra* – prieš + *bando* – vyriausybės įsakas) – draudžiamų įvežti prekių įvežimas pažeidžiant įstatymus.³

Kontrabanda neigiamai veikia valstybės veiklą ir verslą. Kontrabandinės prekės konkuruoja rinkoje su teisėtai joje esančiomis prekėmis ir mažina teisėtai veikiančių bei mokesčius mokančių įmonių pelną. Kontrabandinės prekės nėra apmokestinamos, todėl valstybės biudžetas praranda daug pajamų. Dalis kontrabandos yra gabenama nusikalstamų organizuotų grupių, kurios naudoja gautas pajamas kitoms nusikalstamoms veikoms finansuoti. Taip pat kontrabanda skatina muitininkų, valstybės sienos apsaugos tarnybų, valdininkų ir politikų korupciją.⁴

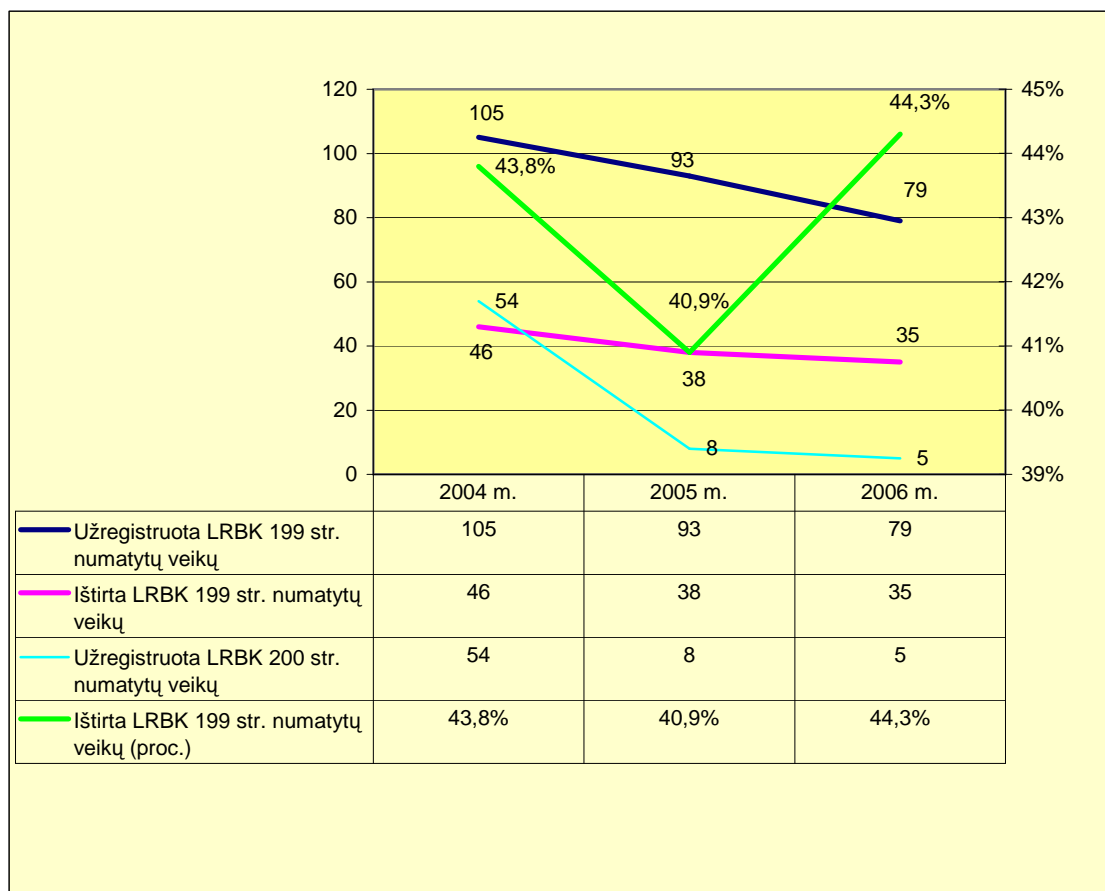
Tuo tarpu, neteisėtai neišvežant prekių ar produkcijos iš Lietuvos Respublikos siekiama išvengti mokesčių, kuriuos privalu mokėti pagaminus prekes vietinėje rinkoje, o tai daro žalą Lietuvos Respublikos finansų sistemai.

Rašant šį darbą pirmiausia būtina pateikti ir išanalizuoti pagrindinius statistinius duomenis, apibūdinančius kriminologinę kontrabandos ir neteisėto prekių ar produkcijos neišvežimo iš Lietuvos Respublikos charakteristiką. Taip pat aptarti šių nusikaltimų kiekybinius požymius, t.y. būklę (nusikaltimų paplitimas tam tikroje teritorijoje), lygį (užregistruotų nusikaltimų ir išaiškintų nusikaltėlių santykis su valstybės ar jos dalies gyventojų skaičiumi (10 tūkst. arba 100 tūkst. gyventojų)). Atlikti šių nusikaltimų dinamikos analizę, kuri atskleistų nusikaltimų kitimo tendencijas.

³ Vaitkevičiūtė V. Tarptautinių žodžių žodynas. – Vilnius, 1999, 600 p.

⁴ Kurapka V. E. „Nusikalstamumo Lietuvoje dinamika, prognozė, kontrolės kryptys ir šiuolaikinė kriminalistikos koncepcija“ Baigiamoji ataskaita 1 knyga, Vilnius, 2004, 185 p.

1 grafikas. 2004 – 2006 m. Lietuvoje užregistruota ir ištirta kontrabandos (LRBK 199 str.) ir užregistruota neteisėto prekių ar produkcijos neišvežimo iš Lietuvos Respublikos (LRBK 200 str.) atvejų (nusikaltimų) ⁵

Kasmet kontrabandos ir neteisėto prekių ar produkcijos neišvežimo iš Lietuvos Respublikos nusikaltimų užregistruojama vis mažiau, 2004 m. – 2006 m. užregistruotų kontrabandos atvejų sumažėjo 1,3 karto, o neteisėto prekių ar produkcijos neišvežimo – net 10,8 karto. Tuo tarpu kontrabandos ištyrimo procentas tyrinėjamu laikotarpiu išaugo 0,5 procento. Šie duomenys leidžia daryti išvadą, jog teisėsaugos institucijos, tiriančios kontrabandos nusikaltimus, veikia efektyviai ir produktyviai bei tinkamai įgyvendina kontrabandos prevencines priemones.

⁵ Informatikos ir ryšių departamento prie Vidaus reikalų ministerijos duomenys apie užregistruotas nusikalstamas veikas 2004-2006 m.,
http://www.vrm.lt/fileadmin/Image_Archive/IRD/Statistika/index2.phtml?id=198&idStat=4&metai=2006&menuo=12®ionas=0&id3=1,
http://www.vrm.lt/fileadmin/Image_Archive/IRD/Statistika/index2.phtml?id=198&idStat=4&metai=2005&menuo=12®ionas=0&id3=1,
http://www.vrm.lt/fileadmin/Image_Archive/IRD/Statistika/index2.phtml?id=198&idStat=4&metai=2004&menuo=12®ionas=0&id3=1.

Kontrabanda ir neteisėtas prekių ar produkcijos neišvežimas iš Lietuvos Respublikos yra sunkūs ir sudėtingi ekonominiai nusikaltimai, susidedantys iš kelių epizodų, pvz. pasiruošimas, daiktų gabenimas per valstybės sieną ar jų neišvežimas iš Lietuvos Respublikos, neteisėtai pergabentų ar neišvežtų daiktų realizavimas ir pan. Atsižvelgiant į šių nusikaltimų įvykdymo sudėtingumą ir riziką, minėti nusikaltimai dažniausiai daromi susibūrus į bendrininkų ar organizuotas grupes. Šie asmenys sumodeliavę nusikalstamos veikos padarymo mechanizmą, sėkmingai jį realizuoja nusikalstamiems ketinimams įgyvendinti kelis kartus, o dažniausiai šių nusikaltimų vykdymu užsiimama tol, kol asmenų nusikalstami veiksmai nepatenka į teisėsaugos institucijų akiratį. Vidutiniškai vienam kontrabandą įvykdžiusiam asmeniui tenka po 1,11 nusikaltimo numatyto LRBK 199 straipsnyje, tuo trapu vienam neteisėtai neišvežusiam prekių ar produkcijos iš Lietuvos Respublikos – 6,55 nusikaltimo numatyto LRBK 200 straipsnyje (Priedai – 1 lentelė).

LRBK 199 ir 200 straipsniuose numatytų nusikaltimų subjektais dažniausiai būna vyrai. Tik kelios moterys 2004 m. – 2006 m. buvo patrauktos baudžiamojon atsakomybėn už kontrabandą ar neteisėtą prekių ar produkcijos neišvežimą iš Lietuvos Respublikos (Priedai – 2 ir 3 diagramos).

Pagrindinėmis kontrabandos prekėmis pastaraisiais metais išlieka tabako ir alkoholio gaminiai. Daugiausiai tabako gaminių gabenama per Lietuvos Respublikos – Rusijos Federacijos valstybės sieną (2004–2006 m. pergabenta 7.140.023 pakelių), mažiausiai šių gaminių pergabenta per Lietuvos Respublikos – Lenkijos Respublikos valstybės sieną (2004–2006 m. pergabenta 89.054 pakelių). Daugiausiai nagrinėjamu laikotarpiu kontrabandos tabako gaminių sulaikyta 2005 m. (iš viso: 3.394.258 pakelių) (Priedai – 4 diagrama). Muitinės kriminalinės tarnybos duomenimis populiariausi kontrabanda gabenti tabako gaminiai yra Jungtinės Karalystės kompanijos „Gallaher“ Rusijoje gaminamos cigaretės „Saint George Light“ ir „Saint George“. 2005 m. užfiksuoti bandymai į Lietuvą dideliais kiekiais gabenti Kaliningrado srityje gaminamas cigaretės „Jing Ling“.⁶ Tuo trapu alkoholio kontrabanda nuo 2004 m. iki 2006 m., išaugo 4,5 karto. Atsivėrus Europos Sąjungos sienoms, sulaikoma daug daugiau alkoholio kontrabandos pasienyje su tomis kaimyninėmis šalimis, su kuriomis įstojus į Europos Sąjungą buvo panaikintos sienos, t.y. Lenkijos Respublika ir Latvijos Respublika. Gabenamų į Lenkijos Respubliką kontrabandinių alkoholio gaminių skaičius nuo 2004 m. iki 2006 m. padidėjo daugiau kaip pusantro tūkstančio karto (1500), o gabenamų į Latvijos Respubliką tuo pačiu laikotarpiu – 4,7 karto. Nagrinėjamu laikotarpiu daugiausia alkoholio kontrabandos sulaikyta pasienyje su Latvijos Respublika (iš viso: 50 322,3 litro) (Priedai – 5 diagrama).

⁶ www.cust.lt

Vidutiniškai per metus 22 asmenys patraukiami baudžiamojon atsakomybėn už kontrabandą (Priedai – 2 grafikas). Asmenims, pripažintiems kaltais padarius LRBK 199 straipsnyje numatytą nusikaltimą, vidutiniškai skiriama bausmė yra laisvės atėmimas 6 metams 8 mėnesiams (80 mėnesių) (Priedai – 3 grafikas). Tačiau realiai atliktos bausmės vidurkis yra 2 metai ir 1 mėnuo (25 mėnesiai) (Priedai – 4 grafikas). Nusikalte asmenys iš pataisos namų išleidžiami anksčiau laiko (nei paskirta teismo nuosprendžiu) malonės tvarka, sutrumpinus bausmės laiką amnestijos aktu, dėl ligos ir pan.

Lyginant Baltijos šalyse užregistruotų kontrabandos nusikaltimų skaičių galime teigti, kad nuo 2004 iki 2006 m. kontrabandos atvejų daugiausia užregistruota Lietuvoje, mažiausiai Estijoje. Šiuo laikotarpiu kasmet visose Baltijos šalyse užregistruotų kontrabandos atvejų mažėja (Priedai – 6 diagrama), tačiau absoliutūs skaičiai neatskleidžia realios nusikalstamumo būklės. Bet kokie statistikos duomenys, kiti rodikliai rodo tik žinomą, tam tikrą faktiškai egzistuojančių nusikalstamų veikų dalį. Kontrabanda priskiriamas prie latentinių nusikaltimų, tik dalis kontrabandos atvejų kasmet yra užregistruojama, kita, faktiškai egzistuojančio nusikalstamumo dalis, taip ir lieka neišaiškinta, todėl negalima statistiniais duomenimis remtis absoliučiai. Tačiau, svarbu atkreipti dėmesį į tai, kad kontrabandos ištyrimo procentas Lietuvoje nuo 2004 m. iki 2006 m. padidėjo 0,5 procento, tuo tarpu Latvijoje, tuo pačiu laikotarpiu, šis rodiklis sumažėjo 13,9 procento (Priedai – 7 diagrama).

Apibendrinant kontrabandos ir neteisėto prekių ar produkcijos neišvežimo iš Lietuvos Respublikos būklę ir dinamiką Lietuvoje ir Baltijos šalyse, galima daryti išvadas, kad :

1. Lietuvoje kontrabandos ir neteisėto prekių ar produkcijos neišvežimo iš Lietuvos Respublikos nusikaltimų kriminologinė būklė gerėja, o nurodyti rodikliai teigiamai įtakoja dinamiką, nes kasmet užregistruotų šių nusikaltimų skaičius mažėja, tuo tarpu kontrabandos veikų ištyrimo procentas didėja. Šie faktai leidžia daryti prielaidas, jog teisėsaugos institucijos, tiriančios kontrabandos nusikaltimus dirba efektyviai, o taip pat tinkamai įgyvendina šių nusikalstamų veikų prevencines priemones;

2. nagrinėjamus nusikaltimus dažniau vykdo vyrai. Pastebima, kad asmenys šias nusikalstamas veikas padaro po kelis kartus, t.y. pakartotinai;

3. tabako gaminių kontrabandos nusikaltimų skaičius nagrinėjamu laikotarpiu išlieka stabilus - be didesnių statistinių svyravimų. Pagrindine kontrabandinių tabako gaminių importo ir eksporto šalimi išlieka Rusija;

4. tačiau alkoholio kontrabanda 2004-2006 m. išaugo net 4,5 karto. Ypač padaugėjo neteisėtai gabenamų alkoholio gaminių į Lenkijos Respubliką;

5. asmenims, nuteistiems už kontrabandą, dažniausiai paskiriama laisvės atėmimo bausmė artimesnė LRBK 199 straipsnio dispozicijoje numatytos bausmės vidurkiui, t.y. laisvės atėmimas 6 metams 8 mėnesiams.

6. įvertinus Baltijos šalių statistinius duomenis – Lietuva pirmauja tiek užregistruotų nagrinėjamų nusikaltimų skaičiumi, tiek ir iširtų šių nusikalstamų veikų procentu.

1.2 Kontrabandos priežastys

Vienas iš kriminologinės nusikaltimų charakteristikos elementų yra nusikaltimų padarymo priežastys. Kontrabandos, kaip vieno iš ekonominio pobūdžio nusikaltimų, įvykdymą įtakoja labai daug įvairių veiksnių bei priežasčių. Paminėtinos šios pagrindinės priežasčių grupės:

1. socialinė – ekonominė padėtis Lietuvoje bei politiniai, teisiniai ir demografiniai veiksniai:

- nors kasmet bedarbių skaičius ir nedarbo lygis Lietuvoje mažėja, tačiau vis tiek išlieka pakankamai didelis ir lemiantis veiksnys nusikalstamumo didėjimui. Kontrabandos, kaip ir daugelio kitų ekonominių nusikaltimų, darymo motyvacija yra savanaudiškumas – siekis gauti turtinę naudą sau ar kitiems asmenims. Kai kurie teisės pažeidėjai kontrabandos nusikaltimus daro dėl skurdo, nes neturi minimalių gyvenimo sąlygų. Apskritai, darbo rinkoje beveik visada pasiūla viršija paklausą, todėl dalis asmenų negalėdami įsidarbinti bando gauti pajamų ir neteisėtais būdais;⁷

2 lentelė. **Bedarbių skaičius ir nedarbo lygis Lietuvoje 2004-2006 m.**⁸

	2004 m.	2005 m.	2006 m.
Bedarbių sk. (tūkstančiais)	184,4	132,9	89,3
Nedarbo lygis (procentais)	11,4 %	8,3 %	5,6 %

- didelė pigesnių kontrabandinių prekių paklausa, palankios sąlygos šias prekes greitai realizuoti. Didelis pelnas lemia kontrabandos „versliškumą” – tam tikrų asmenų pragyvenimo šaltinį;

⁷ Kurapka V. E. „Nusikalstamumo Lietuvoje dinamika, prognozė, kontrolės kryptys ir šiuolaikinė kriminalistikos koncepcija“ Baigiamoji ataskaita 1 knyga, Vilnius, 2004, 201 p.

⁸ Lietuvos statistikos departamento prie LR Vyriausybės 2004-2006 m. statistiniai duomenys, <http://www.stat.gov.lt/lt/pages/view/?id=1896>.

- prasta prekybos, logistikos įmonių, kitų ūkio subjektų finansinės arba komercinės veiklos kontrolė, palankios sąlygos nekliudomai realizuoti kontrabandines prekes vidaus rinkoje, gamintojams neišvežti į užsienį skiriamų eksportuoti prekių ar atsiimti pridėtinės vertės mokesčių;
- blogas techninis bei materialinis teisėsaugos institucijų, užtikrinančių sienos apsaugą bei įvežamų ir išvežamų krovinių kontrolę, aprūpinimas (trūksta svarstyklių, vaizdo kamerų ir t.t.);
- palanki geografinė padėtis, sąlyginai gera pervežimams naudojamų kelių infrastruktūra, priejimas prie jūros ir pan.;
- komplikotas teisinis muitinių procedūrų reglamentavimas – teisės aktų gausa, teisės normų spragos, kolizijos, netobula valstybės mokesčių sistema, dirbtinės kliūtys importuojant vienas ar kitas prekes. Valstybės ekonominės veiklos sritį reglamentuoja aibė teisės normų, kurios priskiriamos šioms teisės šakoms: konstitucinei, baudžiamajai, civilinei, administracinei, komercinei, mokesčių. Šių normų analizė, suderinamumas labai sudėtingas ir ilgai trunkantis procesas. Socialiniai – ekonominiai procesai kinta daug sparčiau, nei jie yra teisiškai sureguliuojami.

2. socialinė – ekonominė padėtis kaimyninėse šalyse. Didelis nedarbo lygis Rusijos Federacijos Kaliningrado srityje, Baltarusijos Respublikoje lemia ir žemą pragyvenimo lygį šiose šalyse. Daugelio gyventojų materialinė padėtis sunki, neretai siekianti „skurdo ribą“. Paminėtina ir tai, kad egzistuoja sąlyginai didelis prekių, ypač apmokestinamų akcizais (pvz., alkoholinių gėrimų, tabako gaminių), kainų skirtumas. Lietuvoje didelę šių prekių kainos dalį sudaro nemaži pridėtinės vertės, akcizo bei kiti mokesčiai. Sumažinus minėtus mokesčius, daugiau būtų parduodama „legalių“ prekių, padidėtų jų apyvarta, o kartu ir įplaukos į valstybės biudžetą.⁹

Remiantis tuo kas išdėstyta, galima teigti, jog kontrabandos priežastys yra įvairialypės. Kontrabandos įvykdymą įtakoja: pakankamai didelis bedarbių skaičius ir nedarbo lygis, didelė pigesnių kontrabandinių prekių paklausa, prasta prekybos, logistikos įmonių ir kitų ūkio subjektų finansinės arba komercinės veiklos kontrolė, blogas techninis bei materialinis teisėsaugos institucijų aprūpinimas, palanki geografinė padėtis, komplikotas teisinis muitinių procedūrų reglamentavimas, bloga socialinė – ekonominė padėtis kaimyninėse šalyse.

⁹ Juodkaitė D., Uscila R. „Tarptautinės kontrabandos prevencijos organizavimas“, Vilnius, 2000, 19-20 p.

1.3 Pagrindiniai kontrabandos gabenimo ir slėpimo būdai

Kontrabandos gabenimo ir slėpimo būdai - kitas nusikaltimų kriminologinės charakteristikos elementas, kuris tiesiogiai susijęs su kontrabandos priežastimis, kurios aptartos ankstesnėje dalyje. Kontrabandos padarymo priežastys tiesiogiai sąlygoja kontrabandos gabenimo ir slėpimo būdų pasirinkimą. Atitinkamas kontrabandos gabenimo ir slėpimo būdas pasirenkamas atsižvelgiant į gabenamų prekių savybes, rizikos ir siekiamos naudos santykį, pasiruošimo lygį ir pan.

Lietuvoje kontrabanda dažniausiai gabenama šiais būdais:

1. stambia kontrabanda užsiima gerai organizuoti nusikalstami susivienijimai, paprastai tokie susivienijimai turi ryšių su Lietuvos ir kaimyninių valstybių muitinės bei kitų institucijų pareigūnais;

2. dalis kontrabandinių prekių įvežama išvengiant muitinės tikrinimo arba per „žaliąją sieną“.¹⁰ Kontrabanda vežama miško keliais, plukdoma valtimis ir pan. Vieni asmenys organizuoja kontrabandos gabenimą per „žaliąją sieną“, kiti pasienio rajonuose ją slepia ir kaupia, o treči organizuoja prekių įvežimą į Lietuvos gilumą ir realizaciją;

3. kai kurios įmonės importuoja prekes neteisingai deklaruodamos prekių kiekį, svorį, Kombinuotos prekių nomenklatūros kodą. Šiuo atveju kontrabandos gabentojai naudojami tuo, kad muitinės postuose nepakanka techninių tikrinimo priemonių (svarstyklių, rentgeno aparatų), taip pat muitinės pareigūnų aplaidumu arba tiesiog susitaria su muitinės pareigūnais. Be to, kontrabandos vežėjai žino, kad ne visi kroviniai yra detalai tikrinami atliekant išleidimo laisvai cirkuliuoti muitinės procedūrą;¹¹

4. taip pat vienas iš kontrabandos gabenimo būdų yra krovinio gabenimas suklastojant prekių įvežimo dokumentus arba muitinės žymas, t.y. plombas, spaudus. Tokiais atvejais atitinkamoje dokumentacijoje (sąskaitose faktūrose) nurodomas mažesnis gabenamų prekių kiekis, kartu siekiant sumažinti ir jų vertę. Dažnai naudojama tik simbolinė kaina, dėl to prekės deklaruojamos neteisingu kodu, muitinės pareigūnai klaidingai apskaičiuoja maito bei PVM mokesčius;¹²

5. kontrabandos prekės įvežamos į Lietuvą kaip labdara, parama, pvz., kuniškos kilmės prekės (batai, marškinėliai ir pan.), kurios atvežamos į Latviją, o iš ten jau atvežamos į Lietuvą kaip parama. Paprastai tokių prekių siuntėja būna ofšorinė kompanija, o gavėjai – įvairūs paramos ir labdaros fondai. Kadangi kai kurių fondų įstatuose yra numatyta, kad prekes galima

¹⁰ „Žalioji siena“ – kontrabandos gabenimas ne per pasienio kontrolės punktus.

¹¹ Kurapka V. E. „Nusikalstamumo Lietuvoje dinamika, prognozė, kontrolės kryptys ir šiuolaikinė kriminalistikos koncepcija“ Baigiamoji ataskaita 1 knyga, Vilnius, 2004, 191 p.

¹² Juodkaitė D., Uscila R. „Tarpautinės kontrabandos prevencijos organizavimas“, Vilnius, 2000, 21 p.

realizuoti, o pinigai turi būti pervedami labdarai, tai galima manyti, kad prekės realizuojamos už didesnę sumą, o skirtumas lieka, kartu ir prekės įvežamos be mokesčių;

6. prekes gabenantys asmenys sutartinai su muitinės kelio posto pareigūnais užpildo importo bendrąjį dokumentą ir deklaruoja tik dalį gabenamų prekių. Sustabdžius automobilį ir gražinus į kelio postą detaliam tikrinimui, prekių gabentojas aiškina, kad likusią gabenamų prekių dalį jis deklaravo, tačiau deklaraciją pamiršo pas muitinės pareigūną. Muitinės pareigūnas, pastebėjęs, kad automobilis gražintas pakartotiniam tikrinimui, savo iniciatyva deklaruoja likusią nedeklaruotų prekių dalį ir suklastoja prekes gabenusio asmens parašą deklaracijoje bei mokėjimo kvituose;¹³

7. kontrabandiniai kroviniai gabenami specialiose slėptuvėse, kurios dažniausiai įrengiamos automobiliuose, kitose transporto priemonėse, jų priekabose ir pan.;

8. kontrabandinis krovinys gali būti paslepiamas, užkraunamas įvairiais kitais kartu gabenamais kroviniais, pavyzdžiui, augalinės kilmės produktais, metalo laužu, medžio gaminiais;¹⁴

9. gabenamos prekės chemiškai apdorojamos nuslepiant jų tikrąjį pobūdį, pavyzdžiui, apdorojus spiritą kvapniomis medžiagomis, jis deklaruojamas kaip kita medžiaga.¹⁵

Europos Sąjungos šalyse narėse dažniausiai pasitaikantys muitų išvengimo būdai (prielaidos):

- mažinama prekių pirkimo kaina, kuri nurodoma muitinės pareigūnams pateikiamoje dokumentacijoje;
- dokumentuose nenurodomos išlaidos, susijusios su konkrečios prekės pakuote, transportavimu ir pan., t.y. šios išlaidos neįskaitomos į prekę bendrą kainą;
- nenurodomas licencijos mokestis bei naudojimosi patentu mokestis;
- nurodomos neįprastai mažos krovinių kainos, maskuojantis tariamai taikytomis didelėmis prekinėmis nuolaidomis;
- suklastojamos sąskaitos, sutartys – faktinėje sąskaitoje pateikiama netiksli kaina;
- nuslepiami susidarę siuntėjo ir užsienio tiekėjo priklausomybės ryšiai (santykiai) arba pateikiami apie juos klaidingi duomenys;
- maskuojamos tarpinės įmonės – jos įforminamos kaip atskiri firmos padaliniai;
- komiso procedūrų metu pateikiamos klaidingos atsiskaitymo sąskaitos.¹⁶

¹³ Kurapka V. E. „Nusikalstamumo Lietuvoje dinamika, prognozė, kontrolės kryptys ir šiuolaikinė kriminalistikos koncepcija“ Baigiamoji ataskaita 1 knyga, Vilnius, 2004, 191-192 p.

¹⁴ Ten pat.

¹⁵ O.Fedosiuk Baudžiamoji teisė (specialioji dalis) Nusikaltimai ir baudžiamieji nusižengimai ekonomikai ir verslo tvarkai. 1 dalis (BK 199-203 str.)

www.mruni.lt/mru_lt_dokumentai/katedros/baudziamosios_teises_katedra/paskaitos/nusik_ekonom_1.ppt

Labiausiai paplitę kontrabandos slėpimo būdai:

1. stambi tabako gaminių kontrabanda slepiama įvairiuose kroviniuose (keramizo blokeliuose, medienoje, jos gaminiuose, metalo lauže, durpėse, linų pluošte, techninėje kalcio sodoje ir pan.). Taip pat tokia kontrabanda gabenama naudojant kitas oficialiai vežamas prekes, kurių fizinis patikrinimas muitinės pasienio postuose yra sudėtingas (sodo nameliai, mediena ir jos dirbiniai, durpės, stiklas, metalo konstrukcijos, popierius, keramikos dirbiniai, polietileno gaminiai (plėvelė), kiliminės dangos, tekstilės gaminiai (audiniai), greitai gendantys maisto produktai);

2. kontrabanda gabenama konteineriais, šaldytuvais ir panašiomis transporto priemonėmis, kuriomis gabenamų prekių (krovinių) muitinis tikrinimas dėl atitinkamų techninių priemonių (svarstyklių, rentgeno aparatų) trūkumo kelio postuose yra neįmanomas;

3. dažnai kontrabanda gabenama klastojant dokumentus, neteisingai nurodant prekių kiekį, vertę, pavadinimą;

4. smulki kontrabanda, gabenama autotransportu, slepiama specialiai įrengtose slėptuvėse (automobilių posparniuose, atsarginiuose ratuose, po sėdynėmis, durelėse, garso kolonėlėse);

5. asmenys gabenamą smulkia kontrabandą slepia tarp asmeninių daiktų, po viršutiniiais drabužiais – specialiose liemenėse, drabužių apmušaluose prisiuva papildomas kišenes;

6. smulki kontrabanda išslapstoma autobusuose, traukiniuose;

7. smulki (cigarečių, medikamentų ar narkotinių bei psichotropinių medžiagų) kontrabanda slepiama pašto siuntose;

8. narkotikų slėpimo būdai išlieka „klasikiniai“: jie slepiami lengvuosiuose ir kroviniuose automobiliuose įrengtose slėptuvėse, traukiniuose. Kokainas įpakuojamas į specialius konteinerius ir prarijamas. Heroinas gabenamas įvairiuose paketuose prie kūno.¹⁷

Kontrabandiniai kroviniai į komercines siuntas gali būti įterpiami įvairiuose etapuose:

- gamybos, kai gamintojas – firmos, įmonės arba individualūs asmenys kontrabandinį krovinį įterpia į gaminį. Tokie atvejai dažni gabenant narkotines medžiagas, meno vertybes;

- saugojimo, aptarnavimo, ruošiant krovinį gabenti (transportuoti) – pakuojant, kraunant į krovinius (prekinis) konteinerius, vagonus. Tai dažniausiai padaro tarnautojai, darbininkai (sandėlininkai, krovėjai), galintys laisvai prieiti prie pagamintų prekių, pakrautų dėžių, konteinerių, vagonų ir pan.;

¹⁶ Juodkaitė D., Uscila R. „Tarptautinės kontrabandos prevencijos organizavimas“, Vilnius, 2000, 22 p.

¹⁷ Kurapka V. E. „Nusikalstamumo Lietuvoje dinamika, prognozė, kontrolės kryptys ir šiuolaikinė kriminalistikos koncepcija“ Baigiamoji ataskaita 1 knyga, Vilnius, 2004, 195-196 p.

- transportavimo, kai transporto priemonių vairuotojai, kartu keliaujantys asmenys kontrabandinį krovinį gali įterpti į krovinį, gabenamą iš gamintojo sandėlio į oro uostą, geležinkelio stotį, jūrų uostą arba į kitą šalį ir pan.¹⁸

Kontrabandą, atsižvelgiant į krovinio gabenimo/transportavimo būdą, galima skirstyti į gabenamą:

- automobiliniu transportu (tiek krovininiais, tiek lengvaisiais automobiliais, motociklais, mopedais);
- geležinkelio transportu (krovininiais, keleiviniais vagonais);
- jūros, upių transportu (keltais, krovininiais, žvejybiniais laivais, taip pat mažaisiais laivais, kateriais, jachtomis);
- pašto siuntomis;
- pėsčiomis.

Suprantama, ne visi šie būdai vienodai paplitę. Konkretus transportavimo būdas pasirenkamas atsižvelgiant į kontrabandos dalyko specifiką, galimybę jį pervežti vienokiu arba kitokiu būdu, sienos su konkrečia kaimynine šalimi kirtimą, perėjimą, taip pat į galimą ekonominę naudą, esamą riziką bei sąnaudų santykį, turimas priemonės ir pan. Pagal kontrabandinių krovinių pervežimo mastą labiausiai paplitusi autotransportu bei geležinkelio transportu gabenama kontrabanda.

Atskleisti kontrabandą sunku, nes jai ruošiamasi labai kruopščiai, pasitelkiamos visos priemonės, kad teisėsaugos institucijų pareigūnai nenustatytų tikrųjų kontrabandos organizatorių arba jų vykdytojų. Tuo tikslu kuriamos fiktyvios įmonės, kurioms gali vadovauti nieko bendra su kontrabanda neturintys asmenys, steigimo dokumentuose nurodoma būstinė, neatitinkantys tikrovės steigėjai, klastojami prekiniai gamintojų bei muitinių dokumentai, užmezgami kontaktai su muitinės, pasienio apsaugos pareigūnais.¹⁹

Išanalizavus pateiktus duomenis matome, jog yra pakankamai daug ir įvairių kontrabandos gabenimo bei slėpimo būdų. Kontrabandines prekes galima gabenti tiek paprastesniais būdais pavyzdžiui, vežant miško keliais, plukdant ir pan., tiek sudėtingesniais – organizuojant nusikalstamas asmenų grupes, klastojant dokumentus, paperkant teisėsaugos pareigūnus ir pan. Slėpimo būdų įvairovė taip pat varijuoja nuo lengviausių, pavyzdžiui slepiant kontrabandines prekes tarp asmeninių daiktų, kišenėse ir pan., iki sunkiausių – specialių konteinerių, į kuriuos įdedamos narkotinės medžiagos, prarijimas ir pan. Kontrabandos

¹⁸ Juodkaitė D., Uscila R. „Tarptautinės kontrabandos prevencijos organizavimas“, Vilnius, 2000, P.25-26.

¹⁹ Ten pat P. 22-23, 25-26.

gabavimo ir slėpimo būdai pasirenkami atsižvelgiant į kontrabandos dalyko mastą, vertę, transportavimo galimybes, pasirengimo nusikalstamai veikai pobūdį ir pan.

2. BAUDŽIAMŪJŲ ĮSTATYMŲ, SUSIJUSIŲ SU KONTRABANDA IR NETEISĖTU PREKIŲ AR PRODUKCIJOS NEIŠVEŽIMU IŠ LIETUVOS RESPUBLIKOS, RAIDA

Nagrinėjant kontrabandos ir neteisėto prekių ar produkcijos neišvežimo iš Lietuvos Respublikos nusikaltimus bei baudžiamosios atsakomybės sąlygas už šias veikas, būtina išanalizuoti teisės aktus, kuriais buvo keičiamas baudžiamasis kodeksas, bei jų raidą. Šių teisės aktų analizė padės geriau atskleisti LRBK 199 straipsnyje ir 200 straipsnyje numatytų nusikaltimų sudėties požymius.

1990 m. kontrabandos nusikaltimas buvo priskirtas prie LRBK ypatingosios dalies pirmo skirsnio „Valstybiniai nusikaltimai“ II dalies „Kiti valstybiniai nusikaltimai“. **1990 m. spalio 4 d. įsakymu**²⁰ buvo padaryti du kontrabandos straipsnio pakeitimai: LRBK 77 straipsnio „Kontrabanda“ dispozicijos sąvoka „karinės aprangos“ pakeista į „šaudmenų“, o taip pat sumažintas sankcijų už šį nusikaltimą skaičius ir atsisakyta sankcijos „ištrėmimas“.

1993 m. sausio 28 d. įsakymu²¹ pakeista ir papildyta kontrabandos sudėtis:

1. formuluotė „neteisėtas gabenimas“ pakeista į „nepateikiant muitinei“;
2. gabenamas dalykas „prekės ir kitos vertybės“ pakeistas į „prekių, pinigų, meno ar kitokių vertybių ar kitų privalomų pateikti muitinei daiktų“ gabenimą;
3. pakeistas alternatyvių kontrabandos gabenimo ir slėpimo būdų sąrašas:
 - požymis „slepiant daiktus specialiose saugyklose“ pakeistas į „slepiami vietose apsunkinančiose aptikimą“ požymį;
 - požymis „apgaulingai panaudojant muitų ir kitokius dokumentus“ pakeistas į „naudojami suklastoti dokumentai“ požymį;
 - įtrauktas naujas požymis „jeigu pateikiami vieni dokumentai, o gabenamos kitų pavadinimų prekės ar daiktai“;
 - neliko tokio požymio, kaip kontrabanda, padaryta „pareigūno, pasinaudojant tarnybine padėtimi“.
4. praplėstas pavojingų žmogaus gyvybei ir sveikatai daiktų bei medžiagų sąrašas. Uždraustas šaunamųjų ginklų bei radioaktyviųjų medžiagų gabenimas nepateikiant jų muitinei. O taip pat atsirado nauja šių daiktų ir medžiagų neteisėto gabenimo aplinkybė „neturint leidimo juos vežti“;
5. į kvalifikuotą sudėtį išskirti alternatyvūs požymiai „iš anksto susitarusių asmenų arba itin stambiu mastu“;

²⁰ Lietuvos Respublikos įstatymas „Dėl Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso pakeitimo ir papildymo“//Valstybės žinios. 1990, Nr. 31-740.

²¹ Lietuvos Respublikos įstatymas „Dėl Lietuvos Respublikos baudžiamojo, baudžiamojo proceso ir administracinių teisės pažeidimų kodeksų pakeitimo ir papildymo“//Valstybės žinios. 1993, Nr. 5-90.

6. sankcijoje nurodyta nauja bausmės rūšis – bauda kaip pagrindinė arba kaip papildoma bausmė.

1993 m. birželio 10 d. įstatymu²² modifikuota kontrabandos straipsnio dispozicija – straipsnio pirmoje dalyje vietoje žodžių „nepateikiant muitinei“ įrašyti žodžiai „ne per muitines ar muitinių postus arba tokių daiktų gabenimas per muitines“.

1994 m. liepos 19 d. įstatymu²³ :

1. panaikintas LRBK 77 straipsnis, o kontrabandos nusikaltimo sudėtis išdėstyta 312 straipsnyje, kuris priskirtas šio kodekso ypatingosios dalies penkioliktam skirsniai „Nusikaltimai ūkininkavimo tvarkai“;
2. LRBK 312 straipsnyje numatytas naujas kontrabandos objektyvusis požymis – „pagal tranzitinius dokumentus išvežamų prekių neišvežimas iš Lietuvos“;
3. kvalifikuota kontrabandos nusikaltimo sudėtis papildyta pavojingų žmogaus gyvybei ir sveikatai daiktų bei medžiagų sąrašu bei jų gabenimo būdų – „Šaunamųjų ginklų, šaudmenų, radioaktyviųjų medžiagų, nuodingųjų ir stipriai veikiančių medžiagų ar narkotinių priemonių gabenimas per Lietuvos Respublikos valstybės sieną nepateikiant jų muitinei ir neturint leidimo juos pervežti“.

1998 m. vasario 3 įstatymu²⁴ :

1. iš gabenamų kontrabanda dalykų sąrašo išbrauktos „kitokios vertybės“;
2. LRBK 312 straipsnio pirmoje dalyje išbrauktas kontrabandinių prekių ir daiktų gabenimo būdas „ne per muitines ar muitinių postus“ ir nustatyti nauji gabenimo būdai: „nepateikiant jų muitinei“, „kitaip išvengiant muitinės kontrolės“, „naudojant suklastotą muitinės deklaraciją“;
3. LRBK 312 straipsnio kvalifikuotoje sudėtyje nustatytas naujas gabenimo būdas „kitaip išvengiant muitinės kontrolės“;
4. LRBK 312 straipsnis papildytas trečia itin kvalifikuojančia dalimi, į kurią iš straipsnio antrosios dalies perkelti tokie kvalifikuojantys požymiai kaip „kontrabanda itin stambiu mastu ar padaryta grupės iš anksto susitarusių asmenų“, o taip pat papildyta naujais kvalifikuojančiais požymiais „pakartotinai“ ir „didelio kiekio šaunamųjų ginklų, šaudmenų ar sprogstamųjų medžiagų kontrabanda“;

²² Lietuvos Respublikos įstatymas „Dėl Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso, baudžiamojo ir administracinių teisės pažeidimų kodeksų pakeitimo ir papildymo“//Valstybės žinios. 1993, Nr. 26-597.

²³ Lietuvos Respublikos įstatymas „Dėl Lietuvos Respublikos baudžiamojo, pataisos darbų ir baudžiamojo proceso kodeksų pakeitimo ir papildymo“//Valstybės žinios. 1994, Nr. 60-1182.

²⁴ Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 8⁽¹⁾, 11, 26, 35, 49, 54, 55, 207, 231, 231⁽²⁾, 231⁽³⁾, 232⁽¹⁾, 232⁽²⁾, 232⁽⁴⁾, 232⁽⁵⁾, 232⁽⁶⁾, 234, 234⁽¹⁾, 234⁽²⁾, 234⁽³⁾, 234⁽⁴⁾, 236, 285, 287, 288, 289, 290, 294, 295, 312 straipsnių pakeitimo ir papildymo 132⁽¹⁾, 214⁽¹⁾, 312⁽¹⁾, 321⁽²⁾ straipsniais įstatymas//Valstybės žinios. 1998, Nr. 17-397.

5. atsisakyta kontrabanda laikyti pagal tranzitinius dokumentus įvežamų prekių neišvežimą iš Lietuvos. LRBK papildytas nauju 312⁽¹⁾ straipsniu, kuris ir numatė baudžiamąją atsakomybę už šią nusikalstamą veiką;
6. šiuo įstatymu išaiškinta, kad LRBK 312 straipsnio pirmoje ir antroje dalyse numatytos veikos užtraukia baudžiamąją atsakomybę, kai gabenamo dalyko vertė viršija 100 minimalių gyvenimo lygių (MGL) dydžio sumą;
7. taip pat šiame įstatyme nurodyta, kas laikoma radioaktyviomis ar kitomis strateginėmis prekėmis (dvigubos paskirties – civilinės ir karinės – prekės ir technologijos, branduolinės medžiagos ir branduolinėje veikloje naudojami įrenginiai, dvigubos paskirties prekės, kurios gali būti naudojamos branduolinėje veikloje ir kurios įrašytos į Lietuvos Respublikos Vyriausybės patvirtintus kontroliuojamų strateginių prekių ir technologijų sąrašus);
8. šiuo įstatymu taip pat išaiškintos sąvokos „kontrabanda stambiu mastu“ (t.y. 500 MGL) ir „didelio kiekio šaunamųjų ginklų, šaudmenų, sprogstamųjų medžiagų kontrabanda“ (t.y. kai neteisėtai gabenama daugiau kaip 2 vienetai šaunamųjų ginklų, daugiau kaip 50 vienetų šaudmenų, daugiau kaip 0,1 kg sprogmenų ar sprogstamųjų medžiagų).

2001 m. kovo 1 d. įstatymu²⁵ neteisėto prekių ar produkcijos neišvežimo iš Lietuvos Respublikos (LRBK 312⁽¹⁾) straipsnio 1 dalis, t.y. neteisėtas nukrypimas nuo muitinės nustatyto maršruto gabenant prekes tranzitu ar jas eksportuojant iš Lietuvos Respublikos – baudžiamas laisvės atėmimu iki dviejų metų arba bauda, pripažinta netekusi galios, o antra ir trečia dalys laikomos atitinkamai 1 ir 2 dalimis.

2002 m. gruodžio 10 d. įsakymu²⁶ atsisakyta kvalifikuojančio kontrabandos požymio – pakartotinai.

2003 m. gegužės 1 d.²⁷ įsigaliojo naujas LRBK, kuris iš esmės pakeitė galiojusįjį baudžiamąjį kodeksą. Naujame LRBK nagrinėjami nusikaltimai priskirti kodekso ypatingosios dalies XXXI skyriui „Nusikaltimai ir baudžiamieji nusižengimai ekonomikai ir verslo tvarkai“. Kontrabandos nusikaltimas iš 312 straipsnio perkeltas į 199 straipsnį, neteisėto prekių ar produkcijos neišvežimo iš Lietuvos Respublikos nusikaltimas – iš 312⁽¹⁾ straipsnio į 200 straipsnį. Pasikeitus baudžiamajam kodeksui pasikeitė ir aptariami straipsniai.

²⁵ Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 8⁽¹⁾, 295, 312⁽¹⁾ ir 321⁽²⁾ straipsnių pakeitimo įstatymas //Valstybės žinios. 2001, Nr.34-1123.

²⁶ Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 8⁽¹⁾, 11⁽¹⁾, 45, 53⁽¹⁾, 232⁽¹⁾, 232⁽²⁾, 232⁽⁵⁾, 232⁽⁸⁾, 312, 321⁽²⁾ straipsnių pakeitimo, 232⁽³⁾ straipsnio pripažinimo netekusiu galios ir kodekso papildymo 340⁽¹⁾ straipsniu įstatymas//Valstybės žinios. 2002, Nr. 123-5544.

²⁷ Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso patvirtinimo ir įsigaliojimo įstatymas. Baudžiamasis kodeksas//Valstybės žinios. 2003, Nr. VIII-1968.

Kontrabandos straipsnio dispozicijoje:

1. LRBK 199 straipsnio 1 dalyje vartojama sąvoka „privalomi pateikti muitinei daiktai“ apima visus prieš tai galiojančiame LRBK 312 straipsnio 1 dalyje nurodytus daiktus (prekes, pinigus, meno vertybes ar kitus privalomus pateikti muitinei daiktus);
2. LRBK 199 straipsnio 1 dalyje nustatyta neteisėtai gabenamų prekių vertė (250 MGL), kurią viršijus atsiranda baudžiamoji atsakomybė;
3. LRBK 199 straipsnio 1 dalyje atsisakoma vieno iš kontrabandos gabenimo būdų – „gabenant kitų pavadinimų prekes ar daiktus, nei nurodyta muitinės deklaracijoje ar kituose dokumentuose“;
4. už nekvalifikuotą kontrabandos nusikaltimo padarymą nustatyta bausmė padidinama iki aštuonerių metų, o bauda paliekama tik kaip alternatyvi bausmė;
5. LRBK 199 straipsnio 2 dalyje atsisakoma kvalifikuojančio požymio „padaryta grupės iš anksto susitarusių asmenų“. Laisvės atėmimo bausmės minimali riba padidinta iki trejų metų, o maksimali – iki dešimties metų, o taip pat atsisakoma baudos kaip pagrindinės ir kaip alternatyvios bausmės;
6. pripažinta netekusi galios LRBK 312 straipsnio 3 dalis ir itin kvalifikuojantys požymiai „stambiu mastu“ ir „didelio kiekio“;
7. LRBK 199 straipsnis papildytas nauja 3 dalimi, kurioje numatyta juridinių asmenų baudžiamoji atsakomybė už kontrabandą.

Neteisėto prekių ar produkcijos neišvežimo iš Lietuvos Respublikos straipsnio dispozicijoje:

1. LRBK 200 straipsnio 1 dalyje nustatyta neteisėtai neišvežtų iš Lietuvos Respublikos prekių ar produkcijos vertė (250 MGL), kurią viršijus atsiranda baudžiamoji atsakomybė;
2. LRBK 200 straipsnio 1 dalyje numatyta bausmė padidinama iki septynerių laisvės atėmimo metų, panaikinant minimalią dviejų metų bausmės ribą, taip pat atsisakoma baudos kaip pagrindinės ir kaip alternatyvios bausmės;
3. LRBK 312⁽¹⁾ straipsnio 2 dalis pripažinta netekusi galios, o LRBK 200 straipsnis papildytas nauja 2 dalimi, kurioje numatyta juridinių asmenų baudžiamoji atsakomybė už šią nusikalstamą veiką.

Lietuvai 2004 m. gegužės 1 d. tapus Europos Sąjungos nare buvo panaikintos muitų sienos tarp Lietuvos ir Europos Sąjungos šalių. Nuo šio momento jokie muitinės formalumai prie Europos Sąjungos vidinių sienų nebėra atliekami, gabenamos prekės nebeturi būti pateikiamos muitinei ir paprastai muitinės nebetikrinamos. Kroviniai gabenami tik su transporto ir prekybos dokumentais. Prie vidinių sienų leidžiama atlikti tik atrankinį muitinės tikrinimą, kuriuo siekiama užkirsti kelią neteisėtam narkotikų ar kitų grėsmę visuomenei keliančių prekių

gabenimui. Taigi įstojus į Europos Sąjungą muitinėje nebeatliekamos jokios procedūros gabenant bendrojoje rinkoje laisvai cirkuliuojančias prekes iš kitų Europos Sąjungos šalių ir į jas. Tačiau importo, eksporto ir tranzito formalumai, gabenant prekes iš Europos Sąjungai nepriklausančių šalių ir į jas, išlieka.²⁸

Po įstojimo į Europos Sąjungą pasikeitė ir kontrabandos nusikaltimo esmė. Nuo to momento kontrabanda laikomas tik neteisėtas daiktų gabenimas į tas šalis, kurios nėra Europos Sąjungos valstybės narės ir iš šių šalių į Lietuvą, t.y. į trečiąsias šalis ir iš jų.

2005 m. birželio 23 d. įstatymu²⁹ LRBK XXXI skyrius „Nusikaltimai ir baudžiamieji nusižengimai ekonomikai ir verslo tvarkai“ buvo papildytas dviem naujais straipsniais: 199⁽¹⁾ straipsniu – muitinės apgaulė ir 199⁽²⁾ straipsniu – neteisėtas disponavimas akcizais apmokestinamomis prekėmis. Remiantis šiuo įstatymu, baudžiamoji atsakomybė už kontrabandą (LRBK 199 str.) atsiranda tik neteisėtai gabenant privalomus pateikti muitinei daiktus iš Lietuvos Respublikos į trečiąsias šalis ir iš trečiųjų šalių į Lietuvos Respubliką. Tuo tarpu LRBK 199⁽¹⁾ straipsnis nustato baudžiamąją atsakomybę už neteisėtą privalomų pateikti muitinei daiktų gabenimą tarp Europos Sąjungos valstybės narių, šiuo atveju - iš Europos Sąjungos valstybės narės į Lietuvos Respubliką. Atsiradus LRBK 199⁽²⁾ straipsniui, iš LRBK 199 straipsnio dispozicijoje numatytų privalomų pateikti muitinei daiktų sąrašo išbraukiamos akcizais apmokestinamos prekės, o šių prekių neteisėtas gabenimas užtraukia baudžiamąją atsakomybę jau pagal kitą LRBK 199⁽²⁾ straipsnį. Tuo tarpu LRBK 200 straipsnio dispozicija, Lietuvai tapus Europos Sąjungos nare, nepasikeitė.

2007 m. liepos 21 d. įstatymu³⁰ LRBK 199 straipsnio dispozicijoje įtvirtintas neteisėtai gabenamų privalomų pateikti muitinei daiktų sąrašas papildomas dviem naujais daiktais, t.y. kilnojamomis kultūros vertybėmis bei antikvariniais daiktais. Taip pat numatytas šių daiktų gabenimo būdas – neturint leidimo.

Atsižvelgiant į pateiktus duomenis, kontrabandos ir neteisėto prekių ar produkcijos neišvežimo iš Lietuvos Respublikos nusikaltimų teisinę raidą galima būtų suskirstyti į tris etapus:

Pirmasis etapas: 1990-1994 m. – atsiribojimo nuo sovietinio kontrabandos reglamentavimo etapas, nes 1994 m. liepos 19 įstatymu „Dėl Lietuvos Respublikos baudžiamojo, pataisos darbų ir baudžiamojo proceso kodeksų pakeitimo ir papildymo“ buvo panaikintas

²⁸ Povilauskienė D., „Teisės ir muitinės veikla“, Vilnius, 2006

²⁹ Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso patvirtinimo ir įsigaliojimo įstatymas. Baudžiamasis kodeksas //Valstybės žinios. 2005, Nr. VIII-1968.

³⁰ Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 7, 38, 47, 63, 66, 70, 75, 82, 93, 129, 166, 167, 172, 178, 180, 181, 182, 183, 184, 185, 189, 194, 196, 197, 198, 198⁽¹⁾, 198⁽²⁾, 199, 202, 213, 214, 215, 225, 227, 228, 231, 233, 235, 252, 256, 257, 262, 284, 285, 312 straipsnių, priedo pakeitimo ir papildymo, XXVI, XXX skyrių pavadinimų pakeitimo ir kodekso papildymo 256⁽¹⁾, 257⁽¹⁾ straipsniais įstatymas//Valstybės žinios. 2007, Nr. 81-3309.

LRBK 77 straipsnis „Kontrabanda“ (buvęs LRBK skirsnyje „Valstybiniai nusikaltimai“) ir baudžiamoji atsakomybė už kontrabandą numatyta LRBK 312 straipsnyje. Kontrabanda priskirta prie nusikaltimų ūkininkavimo tvarkai.³¹

Antrasis etapas: 1994-2004 m. – teisės aktų, reglamentuojančių atsakomybę už kontrabandą bei neteisėtą prekių ar produkcijos neišvežimą iš Lietuvos Respublikos, tobulinimo ir priartinimo prie Europos teisės tradicijų etapas. Reikia paminėti, kad būtent šiuo etapu (1998 m.) atsirado naujas baudžiamojo kodekso straipsnis, kuris numatė baudžiamąją atsakomybę už neteisėtą prekių ar produkcijos neišvežimą iš Lietuvos Respublikos. Taip pat šiuo etapu buvo rengiamas ir parengtas naujasis baudžiamasis kodeksas.

Rengiant naująjį baudžiamąjį kodeksą, viename iš projektų kontrabandą buvo siūloma laikyti nusikalstama veika finansams, kitame – nusikalstama veika ekonomikai ir verslo tvarkai. Naujajame baudžiamajame kodekse pripažinta, kad pagrindinis šios veikos objektas yra ekonomika, o finansų sistema – papildomas, nes:

- siekiant sumažinti šiuo nusikaltimu daromą žalą, kontrabandinių prekių atžvilgiu turėtų būti imtasi priemonių, kurios užtikrintų maksimalų valstybės interesų patenkinimą: prekės turi būti konfiskuojamos, o visos už jas gautos lėšos turėtų būti perduodamos į valstybės biudžetą. Šiuo atveju valstybė galėtų užtikrinti ne tik finansų sistemos stabilumą, bet ir gerėjimą;

- kontrabandinių prekių realizavimas gali pažeisti kitų ūkio subjektų interesus ir sudaryti nelygias sąlygas konkuruoti, todėl valstybė turėtų imtis priemonių, kad šios prekės būtų nerealizuojamos arba sunaikinamos.³²

Taigi 2003 m. gegužės 1 d. įsigaliojus naujam baudžiamajam kodeksui kontrabandos ir neteisėto prekių ar produkcijos neišvežimo iš Lietuvos Respublikos nusikaltimai priskirti baudžiamojo kodekso XXXI skirsniui „Nusikaltimai ir baudžiamieji nusižengimai ekonomikai ir verslo tvarkai“.

Trečiasis etapas: 2004-2007 m. – visų Lietuvos Respublikos teisės aktų, tuo tarpu ir reglamentuojančių baudžiamąją atsakomybę už kontrabandą ir neteisėtą prekių ar produkcijos neišvežimą iš Lietuvos Respublikos, priderinimas prie Europos Sąjungos teisės aktų. Šiuo etapu atsiranda tarsi dvi baudžiamosios atsakomybės už neteisėtą privalomų pateikti muitinei daiktų gabenimą. Vienu atveju baudžiamoji atsakomybė atsiranda už neteisėtą privalomų pateikti muitinei daiktų gabenimą iš Lietuvos Respublikos į trečiąsias šalis, t.y. ne Europos Sąjungos nares, ir atvirkščiai (LRBK 199 str.), antru atveju – už neteisėtą privalomų pateikti muitinei daiktų gabenimą tarp Europos Sąjungos šalių narių (LRBK 199¹ str.).

³¹ Kurapka V. E. „Nusikalstamumo Lietuvoje dinamika, prognozė, kontrolės kryptys ir šiuolaikinė kriminalistikos koncepcija“ Baigiamoji ataskaita 1 knyga, Vilnius, 2004. P. 187.

³² Ten pat.

Apibendrinami šioje dalyje pateiktus duomenis galime daryti išvadą, kad keičiantis baudžiamajam kodeksui pasikeitė ir kontrabandos bei neteisėto prekių ar produkcijos neišvežimo iš Lietuvos Respublikos nusikaltimai. 1990-2007 m. laikotarpiu šių veikų sudėtis ne kartą kito atsižvelgiant į politinius, teisinius, ekonominius pasikeitimus šalyje. Todėl norint asmenį patraukti baudžiamojon atsakomybèn už nusikaltimus, įtvirtintus LRBK 199 ir 200 straipsniuose, būtina šiuos straipsnius nagrinėti atsižvelgiant į visus prieš tai padarytus minėtų straipsnių pakeitimus.

3. BAUDŽIAMOSIOS ATSAKOMYBĖS SĄLYGOS UŽ KONTRABANDĄ IR NETEISĖTĄ PREKIŲ AR PRODUKCIJOS NEIŠVEŽIMĄ IŠ LIETUVOS RESPUBLIKOS

Baudžiamoji atsakomybė apibrėžiama LRBK 2 straipsnyje, kuriame reglamentuojamos pagrindinės baudžiamosios atsakomybės nuostatos. Viena iš šių nuostatų teigia, kad pagal baudžiamąjį įstatymą atsako tik tas asmuo, kurio padaryta veika atitinka baudžiamojo įstatymo numatytą nusikaltimo ir baudžiamojo nusižengimo sudėtį (LRBK 2 straipsnio 4 dalis). Taigi norint asmenį patraukti baudžiamojon atsakomybėn, reikia įsitikinti ar jo veikoje yra nusikaltimo ar baudžiamojo nusižengimo, įtvirtinto LRBK specialiojoje dalyje, sudėtis, t.y. jog asmens poelgiui yra būdingi visi baudžiamajame įstatyme numatytos ir draudžiamos veikos požymiai.

Nusikalstamos veikos sudėties modelį sudaro tam tikri požymiai, kurie apibūdina veiką, kuriais remiantis galima teigti, kad veika yra nusikalstama. Nusikalstamos veikos sudėties požymiai skirstomi į dvi grupes: objektyviusius ir subjektyviusius nusikalstamos veikos požymius. Objektyvieji nusikaltimo sudėties požymiai apibūdina išorinę, matomą žmogaus poelgio pusę. Šie požymiai gali būti skirstomi į pagrindinius, t.y. baudžiamojo įstatymo saugomos vertybės, pavojinga veika, įstatyme numatyti pavojingi nusikalstamos veikos padariniai, priežastinis padarytos veikos ir kilusių įstatyme numatytų pavojingų padarinių ryšys, asmens, trauktino baudžiamojon atsakomybėn, amžius, ir fakultatyvius, t.y. nusikalstamos veikos dalykas, būdas, laikas, vieta, padarymo priemonės, padarymo aplinkybės, specialaus subjekto požymis. Požymiai, apibūdinantys nematomą, t.y. vidinę, psichinę nusikalstamos veikos pusę, priskiriami prie subjektyviųjų požymių. Šie požymiai, taip pat gali būti skirstomi į pagrindinius: pakaltinamumas, kaltė ir fakultatyviusius: nusikalstamos veikos padarymo tikslas ir motyvas.³³

3.1. Kontrabandos nusikaltimo sudėties požymiai

Kontrabanda yra kėsiniama į Lietuvos Respublikos įstatymais bei kitais teisės aktais nustatytų prekių ar kitų daiktų gabenimo per valstybės sieną tvarką. Tai ir yra tiesioginis bei pagrindinis šio nusikaltimo *objektas*. Kontrabanda gabenant prekes siekiama išvengti muito ir taip daroma žala valstybės finansų sistemai. Neteisėtai gabenant į Lietuvos Respubliką šaunamuosius ginklus, sprogmenis, sprogstamąsias, radioaktyvias, nuodingąsias, stipriai veikiančias, narkotines, psichotropines medžiagas keliama grėsmė visuomenės saugumui,

³³ Piesliakas V. Lietuvos baudžiamoji teisė. Vilnius: Justitia, 2006. T. 1 P.180-181.

žmonių sveikatai ir gyvybei. Taigi papildomas kontrabandos objektas yra finansų sistema, o fakultatyvinis – visuomenės saugumas, žmonių sveikata ir gyvybė.

Kontrabandos *dalykas* yra privalomi pateikti muitinei daiktai, kurių vertė viršija 250 minimalių gyvenimo lygių (toliau – MGL), kilnojamosios kultūros vertybės, antikvariniai daiktai, šaunamieji ginklai, šaudmenys, sprogmenys, sprogstamos, radioaktyvios medžiagos, kitos strateginės prekės, nuodingos, stipriai veikiančios, narkotinės, psichotropinės medžiagos ir narkotinių ar psichotropinių medžiagų pirmtakai (prekursoriai). Privalomais pateikti muitinei daiktais laikomi visi materialūs objektai, turintys piniginę išraišką. Tai gali būti bet kokios Lietuvos ir kitų šalių prekės, juvelyriniai dirbiniai, mokslo, meno, istorinės ir kultūros vertybės, archeologiniai radiniai, Lietuvos Respublikos gryni pinigai ir užsienio valiuta, vertybiniai popieriai ir pan.³⁴

Kontrabandą įvykdyti galima tik aktyviais veiksmais, t.y. pergabenant daiktus per Lietuvos Respublikos valstybės sieną. Kontrabandą galima gabenti keliais *būdais*, t.y. nepateikiant muitinės kontrolei privalomų pateikti muitinei daiktų, kitaip išvengiant muitinės kontrolės, neturint leidimo gabenant prekes, kurių gabenimui reikalingas leidimas. Trumpai aptarsime kiekvieną gabenimo būdą. Daiktų nepateikimas muitinės kontrolei yra tada, kai muitinės dalykas gabenamas ne per muitinę arba per muitinę, tačiau jo nedeklaruojant, nerodant muitinio tikrinimo metu (pavyzdžiui, daiktų paslėpimas iš anksto tam paruošiose slėptuvėse ir panašiai).³⁵ Kitokiu muitinės kontrolės išvengimu laikomas neteisingų duomenų apie gabenamus daiktus pateikimas, suklastotos muitinės deklaracijos pateikimas, taip pat kitų suklastotų dokumentų, reikalingų muitinės procedūrai atlikti, pateikimas. Tai apima ir daiktų deklaravimą žodžiu arba veiksmu, taip pat naudojantis automatinio duomenų apdorojimo techninėmis priemonėmis atvejus.³⁶

Šio nusikaltimo sudėtis yra formalioji, o tai reiškia, kad nei *padarinių*, nei *priežastinio ryšio* tarp veikos ir padarinių įrodinėti nereikia. Nusikaltimo baigtumo momentas siejamas su tuo momentu, kuomet asmuo nepateikė muitinės kontrolei privalomu pateikti muitinei daiktų ar kitaip šios kontrolės išvengė.

Išskiriami trys kontrabandos nusikaltimo baigtumo momentai:

1. kai privalomi pateikti muitinei daiktai gabenami ne per muitinių postus, nusikaltimas yra baigtas nuo tų daiktų pateikimo į Lietuvos Respublikos valstybės pasienio juostos ribas momento;

³⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėjų senato 2003 m. gruodžio 29 d. nutarimas Nr. 43 „Dėl teismų praktikos kontrabandos bylose“, 3 p. // Teismų praktika, 2004-03-01, Nr. 20.

³⁵ Ten pat, 2.2 p.

³⁶ Ten pat, 2.3 p.

2. kai privalomi pateikti muitinei daiktai gabenami į Lietuvos Respublikos teritoriją per muitines, nusikaltimas yra baigtas nuo jų įvežimo į Lietuvos Respublikos teritoriją ir nepateikimo muitinės kontrolei ar kitokio jos išvengimo momento;
3. kai privalomi pateikti muitinei daiktai gabenami iš Lietuvos Respublikos teritorijos per muitines, nusikaltimas yra baigtas nuo nepateikimo jų muitinės kontrolei ar kitokio jos išvengimo momento.³⁷

LRBK bendrojoje dalyje numatyti pagrindiniai nusikaltimo *subjekto* požymiai. Nusikaltimo subjektu, pagal LRBK, gali būti arba pakaltinamas ir sulaukęs nagrinėjamame kodekse nustatytos amžiaus ribos asmuo, arba konkrečiais reglamentuotais atvejais – juridinis asmuo. Pakaltinamas asmuo yra toks asmuo, kuris dėl savo psichinės būsenos gali suprasti savo veiksmų pavojingumą arba juos valdyti. Taip pat kodekse numatytos dvi amžiaus ribos, nuo kada gali kilti baudžiamoji atsakomybė, t.y. šešiolika ir keturiolika metų. LRBK 199 straipsnyje nustatyta, kad kontrabandos subjektu gali būti tiek fizinis, tiek juridinis asmuo. Fizinis asmuo turi būti sulaukęs 16 metų ir pripažintas pakaltinamu.

LRBK 199 straipsnyje numatyta veika yra tyčinė. Kaltininkas per Lietuvos Respublikos sieną gabendamas nusikalstamos veikos dalyką supranta, kad veikia neteisėtai ir nori taip elgtis. Taigi LRBK 199 straipsnyje numatyta nusikalstama veika padaroma *tiesiogine tyčia*. Kaltinimas kontrabanda visada turi suponuoti išvadą, kad gabentojas sąmoningai nepateikė daiktų kontrolei, žinodamas apie pareigą pateikti, ar kitaip sąmoningai vengė kontrolės. Tai svarbi nuostata, nes komerciniuose pervežimuose, prekių gabentojas (vairuotojas) ir deklaracijų bei kitų dokumentų pildytojas – tai skirtingi asmenys. Vairuotojas gali nieko nežinoti apie gabenamų prekių melagingą deklaravimą, apie suklastotus dokumentus ir pan.³⁸

Tikslas ir motyvai LRBK 199 straipsnio kvalifikavimui reikšmės neturi.

Trumpai aptarę kontrabandos nusikaltimo požymius, detaliau panagrinėsime tuos požymius, kurie yra svarbūs baudžiamosios atsakomybės kilimui už kontrabandą, ir kurių tinkamas inkriminavimas praktikoje yra problematiškas.

³⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėjų senato 2003 m. gruodžio 29 d. nutarimas Nr. 43 „Dėl teismų praktikos kontrabandos byloje“, 5 p. // Teismų praktika, 2004-03-01, Nr. 20.

³⁸ O.Fedosiuk Baudžiamoji teisė (specialioji dalis) Nusikaltimai ir baudžiamieji nusižengimai ekonomikai ir verslo tvarkai. 1 dalis (BK 199-203 str.)

www.mruni.lt/mru_lt_dokumentai/katedros/baudziamosios_teises_katedra/paskaitos/nusik_ekonom_1.ppt

3.1.1. Kontrabandos nusikaltimo dalykas – objektyvusis LRBK 199 straipsnyje numatyto nusikaltimo požymis

LRBK 199 straipsnyje numatytas kontrabandos dalykas yra privalomi pateikti muitinei daiktai, kurių vertė viršija 250 MGL dydžio sumą, taip pat kilnojamosios kultūros vertybės, antikvariniai daiktai, šaunamieji ginklai, šaudmenys, sprogmenys, sprogstamosios medžiagos, kitos strateginės prekės, nuodingosios, stipriai veikiančios, narkotinės, psichotropinės medžiagos arba narkotinių ar psichotropinių medžiagų pirmtakai (prekursoriai). Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėjų senato 2003 m. gruodžio 29 d. nutarimo Nr. 43 „Dėl teismų praktikos kontrabandos bylose“ 3.4. punkto prasme kontrabandos dalyko vertė nustatinėjama visuomet, išskyrus tuos atvejus kuomet per valstybės sieną gabenami daiktai nurodyti LRBK 199 straipsnio 2 dalyje³⁹. 2007 m. liepos 21 d.⁴⁰ buvo papildyta LRBK 199 straipsnio 1 dalis. Šiuo įstatymu numatyta, kad kilnojamosios kultūros vertybės ar antikvariniai daiktai taip pat gali būti kontrabandos dalyku. Išanalizavus naująją LRBK 199 straipsnio 1 dalies dispoziciją, galime teigti, kad gabenamų per valstybės sieną kilnojamųjų kultūros vertybių ar antikvarinių daiktų vertės nustatinėti nereikia. Norint asmenį patraukti baudžiamojon atsakomybėn už šių daiktų kontrabandą, užtenka nustatyti faktą, kad asmuo jas gabeno per valstybės sieną neturėdamas leidimo.

Lietuvos Respublikos muitinės internetiniame tinklapyje⁴¹ nurodoma, kokius daiktus ir kokiais kiekiais galima gabenti per valstybės sieną nemokant muitų ir mokesčių bei jų nedeklaruojant. Šiame tinklapyje nurodoma, kad keleivis, atvykstantis į Lietuvos Respubliką iš trečiųjų šalių, be importo maito ir mokesčių gali įvežti asmeninio naudojimo reikmenis; darbo įrankius, reikmenis mokymuisi, taip pat daiktus, skirtus įsikurti, jeigu keleivis atvyksta į Lietuvos Respubliką dirbti pagal darbo sutartį, į tarnybinę komandiruotę arba mokytis; asmeninį turtą, jeigu asmuo keičia gyvenamąją vietą ir persikelia gyventi į Lietuvą iš trečiosios šalies; buities daiktus antrajai gyvenamajai vietai apstatyti, jeigu asmuo turi nuolatinę gyvenamąją vietą trečiojoje šalyje; kraitį, jam priklausančius naujus ar nenaujus buities daiktus, jeigu asmuo vedybų atveju persikelia gyventi iš trečiosios šalies į Lietuvą; vedybų proga gaunamas dovanas iš asmenų, gyvenančių trečiojoje šalyje; asmeninio naudojimo transporto priemonę; asmeniniame багаže esančias nekomercinio pobūdžio prekes (įvežamas nereguliariai ir skirtas keleivių arba jų

³⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėjų senato 2003 m. gruodžio 29 d. nutarimas Nr. 43 „Dėl teismų praktikos kontrabandos bylose“ // Teismų praktika. 2004-03-01, Nr. 20.

⁴⁰ Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 7, 38, 47, 63, 66, 70, 75, 82, 93, 129, 166, 167, 172, 178, 180, 181, 182, 183, 184, 185, 189, 194, 196, 197, 198, 198⁽¹⁾, 198⁽²⁾, 199, 202, 213, 214, 215, 225, 227, 228, 231, 233, 235, 252, 256, 257, 262, 284, 285, 312 straipsnių, priedo pakeitimo ir papildymo, XXVI, XXX skyrių pavadinimų pakeitimo ir kodekso papildymo 256⁽¹⁾, 257⁽¹⁾ straipsniais įstatymas//Valstybės žinios. 2007, Nr. 81-3309.

⁴¹ <http://www.cust.lt/lt/rubric?rubricID=420>

šeimų asmeniniam naudojimui arba dovanos), jeigu jų bendra vertė (išskyrus ribojamas prekes) yra ne didesnė nei 600 litų. Čia taip pat pateikiamas ribojamų prekių sąrašas, t.y. be mokesčių vienas keleivis, ne jaunesnis kaip 17 metų gali įvežti 200 vnt. cigarečių arba 100 vnt. cigarilių (cigarai, kurių kiekvieno maksimalus svoris 3 gramai), arba 50 vnt. cigarų, arba 250 gramų rūkomojo tabako, taip pat 1 litrą distiliuotų ir spiritinių gėrimų, kurių alkoholio koncentracija yra didesnė kaip 22 % tūrio arba 2 litrus distiliuotų ir spiritinių gėrimų, aperityvų vyno ar alkoholio pagrindu, kurių alkoholio koncentracija yra nedidesnė kaip 22 % tūrio, arba 2 litrus putojančių vynu, arba 2 litrus spirituotų vynu ir 2 litrus neputojančių vynu, 50 gramų kvepalų ir 0,25 litro tualetinio vandens, 500 gr. kavos arba 200 gr. kavos ekstraktų ir esencijų, 100 gr. arbatos arba 40 gr. arbatos ekstraktų ir esencijų. Taip pat šiame tinklapyje informuojama, jog nuo šių metų birželio 15 dienos keleiviai, įveždami grynuosius pinigus į Bendrijos teritoriją iš trečiųjų šalių ar išveždami iš jos į trečiąsias šalis, privalės juos deklaruoti Grynujų pinigų deklaracijoje pasienio muitinės poste, jeigu gabenamų pinigų vertė bus ne mažesnė kaip 10 000 eurų⁴² (prieš tai asmuo turėjo pareigą deklaruoti gabenamus per valstybės sieną pinigus, kurių vertė viršydavo 10 000 Lt).

Taigi jei asmuo per valstybės sieną gabena kitus nei šiame sąrašė pateiktus daiktus ar viršija leidžiamą gabenamų prekių kiekį, jis turi šiuos daiktus pateikti muitiniam tikrinimui. Reikia pažymėti, jog muitinis tikrinimas – tai konkretūs veiksmai, kuriuos atlieka muitinė, siekdama užtikrinti, kad būtų teisingai taikomos muitinės veiklos taisyklės ir kiti teisės aktai, reglamentuojantys prekių, gabenamų tarp Bendrijos muitų teritorijos ir trečiųjų šalių, įvežimo, išvežimo, tranzito, perkėlimo ir galutinio vartojimo tvarką bei bendrijos prekių statuso neturinčių prekių laikymo tvarką; tokiais veiksmais gali būti laikomas prekių tikrinimas, deklaracijos duomenų tikrinimas, elektroninių arba rašytinių dokumentų egzistavimo ir autentiškumo tikrinimas, įmonių apskaitos registru ir kitų registru tikrinimas, transporto priemonių tikrinimas, bagažo ir kitų daiktų, kuriuos gabena arba su savimi nešioja asmenys, tikrinimas, tarnybiniai tyrimai ir kiti panašūs veiksmai.⁴³ Jei minėtų daiktų asmuo nepateikia muitiniam tikrinimui, tuomet jis gali būti traukiamas administracinėn ar baudžiamojon atsakomybėn. Administracinė atsakomybė už kontrabandą nuo baudžiamosios atsakomybės už šį nusikaltimą atirbojama pagal gabenamų per valstybės sieną daiktų vertę, o būtent baudžiamoji atsakomybė už kontrabandą kyla tuomet, kai per valstybės sieną gabenami privalomi pateikti muitinei daiktai, kurių vertė viršija 250 MGL dydžio sumą. MGL (minimalus gyvenimo lygio rodiklio) dydis nustatomas kasmetiniu Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių

⁴² <http://www.cust.lt/lt/article?articleID=6992>

⁴³ Tarybos reglamentas (EEB) Nr. 2913/92 nustatantis Bendrijos muitinės kodeksą (OL L 302, 19.10.1992, p. 1).

patvirtinimo įstatymu. Šiuo metu 1 MGL lygus 130 Lt sumai.⁴⁴ Vadinasi, asmuo gali būti traukiamas baudžiamojon atsakomybėn, jei gabendamas per valstybės sieną privalomus pateikti muitinei daiktus, kurių vertė viršija 32 500 Lt, jų nepateikia muitinės kontrolei ar kitaip šios kontrolės išvengia.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėjų senato 2003 m. gruodžio 29 d. nutarimo Nr. 43 „Dėl teismų praktikos kontrabandos bylose“ 3.3. punkte nurodoma, jog kontrabandos dalyko vertė nustatoma pagal prekių muitinę vertę Lietuvos Respublikos įstatymų nustatyta tvarka⁴⁵. Prekių muitinė vertė – tai prekių, patenkančių į muitų teritorijos jurisdikciją, vertė, nuo kurios apskaičiuojami muitai ir mokesčiai. Šiuo metu prekių muitinė vertė nustatoma pagal Bendrijos muitinės kodekse įtvirtintą tvarką.⁴⁶ Šio kodekso 29-36 straipsniuose nurodyti prekių muitinio įvertinimo metodai, t.y. sandorio vertės, tapačių prekių sandorio vertės, panašių prekių sandorio vertės, dedukcinis, sumavimo metodas ir kiti priimtini būdai muitinės vertei nustatyti. Remiantis minėto kodekso nuostatomis metodai turi būti taikomi hierarchijos tvarka, t.y. jeigu muitinės vertės neįmanoma nustatyti pagal vieną metodą, ji turi būti nustatoma paeiliui taikant kitus metodus iki pirmojo metodo, pagal kurį šią vertę įmanoma nustatyti. Apibendrinę teismų praktiką galime teigti, jog kontrabandos dalyko vertė nustatoma pagal prekių muitinės vertę. Pavyzdžiui, *nustatant kontrabandos dalyko dydį, kaip pagrindas paimta 2003 m. lapkričio 13 d. eksporto deklaracija, užregistruota Latvijos Respublikos muitinėje, kurią pateikė vienas iš nuteistųjų U.F. Kitos galimybės nebuvo, nes kontrabandos dalykas, pristatytas į Lietuvos Respubliką, nerastas. Pagal deklaracijoje įvardytų prekių sąrašą buvo padarytas kontrabandos prekių įvertinimas, kurį atliko Panevėžio teritorinė muitinė.*⁴⁷

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėjų senatas 2003 m. gruodžio 29 d. nutarimo Nr. 43 „Dėl teismų praktikos kontrabandos bylose“ 3 punkte apibrėžia LRBK 199 straipsnio 1 dalyje nurodytų daiktų sąvoką, ir nurodo, kad tai visi materialūs objektai, pagal galiojančius teisės aktus privalomi pateikti muitiniam tikrinimui. Tai gali būti bet kokios Lietuvos ir kitų šalių prekės, juvelyriniai dirbiniai, mokslo, meno, istorinės ir kultūros vertybės, archeologiniai radiniai, Lietuvos Respublikos grynai pinigai ir užsienio valiuta, vertybiniai popieriai ir kiti materialūs objektai, turintys piniginę išraišką⁴⁸. Atkreiptinas dėmesys, kad kontrabandos dalykas turi būti išreikštas pinigine išraiška. Asmuo negali būti traukiamas baudžiamojon atsakomybėn už baigtą

⁴⁴ Lietuvos Respublikos 2007 metų biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatymas//Valstybės žinios. 2006, Nr. 138-5267.

⁴⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėjų senato 2003 m. gruodžio 29 d. nutarimas Nr. 43 „Dėl teismų praktikos kontrabandos bylose“ // Teismų praktika, 2004-03-01, Nr. 20.

⁴⁶ Tarybos reglamentas (EEB) Nr. 2913/92 nustatantis Bendrijos muitinės kodeksą (OL L 302, 19.10.1992, p. 1).

⁴⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2006 m. sausio 3 d. nutartis baudžiamojame bylose Nr. 2K-6/2006 (Procesinio sprendimo kategorija 1.2.17.1. (S)) pagal nuteistojo E.K. kasacinį skundą dėl Lietuvos apeliacinio teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2005 m. gegužės 25 d. nutarties.

⁴⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėjų senato 2003 m. gruodžio 29 d. nutarimas Nr. 43 „Dėl teismų praktikos kontrabandos bylose“ // Teismų praktika, 2004-03-01, Nr. 20.

kontrabandos nusikaltimą, jei jo gabenamas per valstybės sieną daiktas negali būti išreikštas pinigine išraiška. Tokiu atveju jo veika gali būti kvalifikuojama tik kaip pasikėsinimas įvykdyti kontrabandą. Šiuos teiginius patvirtina ir teismų praktika. Kauno apygardos teismas 2004 m. gegužės 21 d. nuosprendžiu A.J. pripažinto kaltu padarius nusikaltimą, kvalifikuojamą pagal LRBK 22 straipsnio 2 dalį ir 199 straipsnio 1 dalį, t.y. už pasikėsinimą įvykdyti kontrabandą. Tiriant A.J. veiką, nustatyta, kad *A.J. nepateikdamas muitinės kontrolei ir šios kontrolės išvengdamas, slėpdamas savo striukės vidinėje kišenėje klaidingai manydamas, kad gabena 10 000 eurų, kurių vertė atitiktų 34 528 litų, gabeno netikrus 100 vnt. kupiūrų po 100 eurų ir tokiu būdu pasikėsino nepateikiant muitinei kontrolei per Lietuvos Respublikos valstybės sieną gabenti privalomus pateikti muitinei 10 000 eurų, kurių vertė 34 528 litų.* Taip pat šiuo nuosprendžiu buvo pripažinta, kad netikri 10 000 eurų, kurie buvo skirti nusikalstamai veikai padaryti, materialinės vertės neturi⁴⁹.

Apibendrinę pateiktus duomenis, galime daryti išvadą, kad norint patraukti asmenį baudžiamojon atsakomybėn už kontrabandą reikia nustatyti, ar gabenamas per valstybės sieną daiktas gali būti priskirtas LRBK 199 straipsnio 1 dalyje nurodytiems daiktams, taip pat ar šio daikto vertė viršija 250 MGL dydžio sumą ir ar minėtas daiktas gali būti išreikštas pinigine išraiška.

3.1.2 Kontrabandos padarymo vieta ir būdas, kaip būtini objektyvieji požymiai, siekiant asmenį patraukti baudžiamojon atsakomybėn

Kontrabandos padarymo vieta – LR valstybės siena. LR valstybės sienos apibrėžimą numato Lietuvos Respublikos valstybės sienos ir jos apsaugos įstatymas. Šio įstatymo 2 straipsnio 1 punkte nurodoma, kad Lietuvos Respublikos valstybės siena, tai linija ir šia linija einantis vertikalus paviršius, apibrėžiantis Lietuvos Respublikos teritorijos ribas sausumoje, žemės gelmėse, oro erdvėje, vidaus vandenyse, teritorinėje jūroje ir jos gelmėse. O šio straipsnio 7 punkte numatoma, kas laikoma valstybės sienos kirtimu, tai asmenų perėjimas, transporto priemonių vykimas, prekių (daiktų) ir kitų vertybių gabenimas per valstybės sieną.⁵⁰ Taigi valstybės siena, jeigu kitaip nenumatyta Lietuvos Respublikos tarptautinėse sutartyse su gretimomis valstybėmis, eina:

1. sausuma ir vietomis, kur valstybės siena kerta upes, ežerus ir kitus vidaus vandenį, pereidama nuo vieno kranto į kitą linijomis, jungiančiomis gretimus valstybės sienos ženklus;

⁴⁹ Kauno apygardos teismo 2004 m. gegužės 21 d. nuosprendis baudžiamojame byloje Nr. 1-224-04.

⁵⁰ Lietuvos Respublikos valstybės sienos ir jos apsaugos įstatymas//Valstybės žinios, 2000, Nr. 42-1192.

2. laivybine upe pagal pagrindinio farvaterio (laivakelio) arba upės deltos vidurį, nelaivybine upe (upeliu) pagal jos (jo) vidurį arba pagrindinės vagos vidurį;
3. tiltais arba kitomis konstrukcijomis, einančiomis per upę (upelį), ežerą arba kitą vandens telkinį pagal šio statinio vidurį arba pagal jo technologinę ašį, neatsižvelgiant, kaip valstybės siena eina vandeniu.⁵¹

Taigi norint asmenį patraukti baudžiamojon atsakomybėn už kontrabandą būtina užfiksuoti valstybės sienos kirtimo faktą. Sieną kirsti asmuo gali ne tik pasienio kontrolės punkte, bet ir bet kurioje kitoje vietoje, kurioje ribojasi dviejų kaimyninių valstybių sienos. Jei asmuo nekerta valstybės sienos, tuomet jis gali būti traukiamas baudžiamojon atsakomybėn tik už pasirengimą ar pasikėsinimą įvykdyti kontrabandą. Šiuos teiginius patvirtina ir teismų praktika.

*Kauno apygardos teismas 2004 m. birželio 23 d. teismo baudžiamuoju įsakymu baudžiamojoje byloje Nr. 1-330-04 T.M., A.S., V.S., V.L., A.L. pripažino kaltais pagal LRBK 199 straipsnio 1 dalį, 21 straipsnio 1 dalį ir 199 straipsnio 1 dalį. Teismo baudžiamasis įsakymas priimtas byloje nustatytais įrodymais "... apžiūrų protokolais, parodymais ir ekspertizės akto išvadomis įrodomas pasirengimas kontrabandai – buvo sudarytas kontrabandos veikimo planas, tyčia palengvintos nusikaltimo sąlygos, nes cigaretės, kurių bendra vertė viršija 250 MGL dydį ir sudaro 200448 litų sumą, buvo įlietos į slėptuvę – keramzito blokeliu. Tačiau nebuvo atlikti veiksmai, kuriais tiesiogiai pradedamas daryti nusikaltimas – paslėptos cigaretės buvo saugomos UAB (duomenys neskelbtini) direktoriumi prisistačiusio A.S. išnuomotoje patalpoje Kaune (duomenys neskelbtini)".*⁵²

Nusikaltimo padarymo būdas nurodo, kokiais veiksmais asmuo gali realizuoti LRBK specialioje dalyje numatytas veikas. Kontrabandos padarymo būdai nuolatos keitėsi. Vienais LRBK pakeitimo įstatymais kontrabandos padarymo būdų sąrašas buvo siaurinamas, kitais kaip tik plečiamas. Šiuo metu LRBK 199 straipsnyje numatyti trys kontrabandos padarymo būdai: nepateikimas daiktų muitinei kontrolei, kitoks šios kontrolės išvengimas, daiktų gabenimas neturint leidimo. Daiktų nepateikimo muitinės kontrolei ir kitokio muitinės kontrolės išvengimo apibrėžimai pateikti Lietuvos Aukščiausiojo teismo teisėjų senato 2003 m. gruodžio 29 d. nutarime Nr. 43 "Dėl teismų praktikos kontrabandos bylose".⁵³ Šio nutarimo 2.2. punkte nurodoma, kad *daiktų nepateikimas muitinei kontrolei* yra tada, kai kontrabandos dalykas gabenamas ne per muitinę arba per muitinę, tačiau jo nedeklaruojant, nerodant muitinio tikrinimo metu (pavyzdžiui, daiktų slėpimas iš anksto tam paruoštuose slėptuvėse ir panašiai). To paties

⁵¹ Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras. Bendroji dalis. Vilnius. Teisinės informacijos centras, 2004. P. 45.

⁵² Kauno apygardos teismo 2004 m. birželio 23 d. teismo baudžiamasis įsakymas baudžiamojoje byloje Nr. 1-330-04.

⁵³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėjų senato 2003 m. gruodžio 29 d. nutarimas Nr. 43 „Dėl teismų praktikos kontrabandos bylose“ // Teismų praktika, 2004-03-01, Nr. 20.

nutarimo 2.3 punkte nurodoma, kad *kitokiu kontrolės išvengimu* laikomas neteisingų duomenų apie gabenamus daiktus pateikimas, suklastotos muitinės deklaracijos pateikimas, taip pat kitų suklastotų dokumentų, reikalingų muitinės procedūrai atlikti, pateikimas. Tai apima ir daiktų deklaravimą žodžiu arba veiksmu, taip pat naudojant automatinio duomenų apdorojimo techninėmis priemonėmis atvejus. Šie būdai atribojami pagal tai, ar daiktai buvo pateikti fiziniam muitinės tikrinimui, ar ne. Jei daiktai pateikiami fiziniam muitiniam tikrinimui, tačiau pateikiami neteisingi ar suklastoti prekes lydintys dokumentai, tuomet preziumuojama, kad asmuo padarė kontrabandą išvengdamas muitinės kontrolės. Pavyzdžiui, *G.R. pripažintas kaltu pagal BK 199 straipsnio 1 dalį, kadangi išnagrinėjus bylos aplinkybes paaiškėjo, kad G.R. tyčia, turint tikslą išvengti muitinės kontrolės ir mokesčių, gabeno krovinį iš Lenkijos į Lietuvą per valstybės sieną Kauno teritorinės muitinės Kalvarijos kelio poste, muitinėje pateikdamas žinomai suklastotus krovinio dokumentus ir neatitinkančius krovinio, įvykdė 1465843 Lt vertės kontrabandą.*⁵⁴ Jei asmuo fiziškai nepateikia prekių muitinės tikrinimui, t.y. gabena prekes ne per pasienio kontrolės punktus bei muitinės postus (pavyzdžiui, plukdo prekes upe, mariomis, gabena miškais ir pan.) arba paslėpdamas prekes nuo muitinės tikrinimo, t.y. nerodant muitinio tikrinimo metu (pavyzdžiui, automobiliuose įrengiamos specialios slėptuvės, kuriose neteisėtai gabenamos prekės, asmuo prarija specialius konteinerius su narkotinėmis medžiagomis ir taip paslėpdamas jas savo organizme ir pan.), tuomet asmuo traukiamas baudžiamojon atsakomybėn už kontrabandą padarytą nepateikiant daiktų muitinės kontrolei. Pavyzdžiui, *A.S. pagal BK 199 straipsnio 1 dalį nuteistas už tai, kad gabendamas per Lietuvos Respublikos valstybės sieną privalomus pateikti muitinei pinigus, kurių kiekis viršija 250 MGL sumą, nepateikė jų muitinės kontrolei: 2006 m. liepos 13 d., apie 18 val. per Lietuvos Respublikos valstybės sieną su Rusijos Federacija Klaipėdos teritorinės muitinės Panemunės kelio postą kroviniu automobiliu “Mercedes Benz 1622” (duomenys neskelbtini) gabeno, paslėpęs automobilio salone miegamojo čiužinio viduje, 55000 eurų (atitinkančių 189 750 Lt sumą).*⁵⁵

Tačiau išanalizavę teismų praktiką galime teigti, kad teismai ne visuomet teisingai nurodo kontrabandos būdą. Pavyzdžiui, *Lietuvos apeliacinio teismo baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2007 m. kovo 23 d. nuosprendžiu M.K. pagal BK 24 straipsnio 6 dalį ir BK 199 straipsnio 1 dalį, Ž.Ž., T.R., A.B. pagal BK 199 straipsnio 1 dalį nuteisti už tai, kad kartu su R.M., veikdami organizuota grupe, per Lietuvos Respublikos valstybės sieną, išvengiant muitinės kontrolės, gabeno privalomus pateikti muitinei daiktus, kurių vertė viršija 250 MGL dydžio sumą, o būtent <...> trim mažaisiais motoriniais laivais –kateriais “Amūr” per Nemuno žiotis į Šilutės*

⁵⁴ Kauno apygardos teismo 2005 m. balandžio 5 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1-110-508-2005.

⁵⁵ Lietuvos Aukščiausiojo teismo 2007 m. rugsėjo 18 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-450/2007 (Procesinio sprendimo kategorija 1.1.9.6.) pagal nuteistojo A.T. gynėjo kasacinį skundą dėl Klaipėdos apygardos teismo 2006 m. lapkričio 14 d. nuosprendžio ir Lietuvos apeliacinio teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2007 m. sausio 31 d. nutarties.

raj., Rusnės sen., Mingės k., prie S.P. individualios įmonės – sodybos, kontrabandos būdu gabeno 90740 vnt. Pakelių cigarečių “Saint George Light”.⁵⁶ Panašus sprendimas priimtas ir kitoje byloje E.V. ir E.K. nuteisti už tai, kad veikdami organizuota grupe su kitais asmenimis, parengę su jais nusikalstamos veikos planą padaryti cigarečių kontrabandą, aptarę galimą Lietuvos Respublikos valstybės sienos kirtimo per Nemuną vietą, laiką ir pasiskirstę vaidmenimis, 2004 m. gruodžio 3 d., apie 1 val., E.V. kartu su kitais asmenimis stebint aplinką, o E.K. kartu su kitais asmenimis priėmus nenustatytų asmenų iš Rusijos Federacijos į Lietuvos Respubliką per Nemuną plaustu atplukdytus 52800 Lt vertės 88000 pakelių cigarečių su Rusijos federacijos banderolėmis ir jas pervežus į sutartą vietą, esančią Lietuvos Respublikos teritorijoje, išvengdami muitinės kontrolės gabeno per Lietuvos Respublikos valstybės sieną privalomus pateikti muitinei daiktus – cigaretes.⁵⁷ Abiem minėtais atvejais teismai neteisingai nurodė kontrabandos padarymo būdą – išvengiant muitinės kontrolės. Kaip anksčiau minėjome, muitinės kontrolės išvengimas siejamas su neteisingų duomenų ar suklastotų dokumentų apie gabenamus daiktus pateikimu. Šiuo būdu daiktai pateikiami muitiniam tikrinimui, tačiau juos lydi suklastoti dokumentai arba dokumentai su neteisingais duomenimis. Nagrinėjamų bylų atveju daiktai ne tik nebuvo pateikti muitiniam tikrinimui, bet ir gabenti ne per muitines, o būtent plukdomi upe. Tokie veiksmai atitinka daiktų nepateikimo muitinės kontrolei požymius. Todėl teismai savo nutartyse turėjo nurodyti, kad kontrabanda buvo padaryta daiktų nepateikiant muitinės kontrolei.

Analizuodamas teismų praktiką autorius pastebėjo, kad teismai savo nuosprendžiuose ne visuomet nurodo visus gabenimo būdus, kurie yra nustatyti bylos aplinkybėmis, pavyzdžiui Panevėžio apygardos teismas 2005 m. sausio 17 d. nuosprendyje išnagrinėjęs baudžiamąją bylą Nr. 1-17-511/2005 konstatuoja, kad “*Kaltinamasis A.K. <...> vairuodamas automobilį Honda Civic (duomenys neskelbtini), automobilio ertmėse, esančiose tarp automobilio galinių sparnų ir automobilio salono apdailos detalių, neturėdamas leidimo, gabeno iš Lietuvos Respublikos į Latvijos Respubliką per Lietuvos Respublikos valstybės sieną <...> 14 litrų 640 mililitrų pirmos kategorijos psichotropinių medžiagų pirmtako (prekursoriaus) fenilacetono.*”⁵⁸ Šioje byloje teismas pripažino, kad psichotropinių medžiagų pirmtakas (prekursorius) buvo gabenamas per Lietuvos Respublikos valstybės sieną be leidimo, tačiau jis neįvertino to fakto, kad ši medžiaga buvo slepiama automobilio ertmėse, esančiose tarp automobilio galinių sparnų ir automobilio salono apdailos detalių, kas būtent sudaro daiktų nepateikimo muitinės kontrolei požymius.

⁵⁶ Lietuvos Aukščiausiojo teismo 2007 m. spalio 16 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-650/2007 (Procesinio sprendimo kategorija 1.2.17.1.) pagal nuteistųjų Ž.Ž., M.K., T.R., A.B., kasacinius skundus dėl Lietuvos apeliacinio teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2007 m. kovo 23 d. nuosprendžio.

⁵⁷ Lietuvos Aukščiausiojo teismo 2007 m. vasario 27 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-213/2007 (Procesinio sprendimo kategorija 1.2.17.1. (S)) pagal nuteistojo E.V. ir nuteistojo E.K. gynėjo kasacinius skundus dėl Klaipėdos apygardos teismo 2006 m. vasario 3 d. nuosprendžio.

⁵⁸ Panevėžio apygardos teismo 2005 m. sausio 17 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1-17-511/2005.

Autoriaus nuomone, šiuo atveju svarbesnis buvo nepateikimo muitinės kontrolei požymis, nei neturėjimas leidimo. Atsižvelgiant į tai teismas savo nuosprendyje turėjo nurodyti, kad *K.A. nepateikdamas muitinės kontrolei ir neturėdamas leidimo gabeno iš Lietuvos Respublikos į Latvijos Respubliką per Lietuvos Respublikos valstybės sieną 14 litrų 640 mililitrų pirmos kategorijos psichotropinių medžiagų pirmtako (prekursoriaus) fenilacetono.*

Kitas LRBK 199 straipsnyje nurodytas kontrabandos būdas „neturint leidimo“ į kontrabandos sudėtį įtrauktas 1993 m.⁵⁹. Tačiau iki šiol nėra jokių teorinių ar mokslinių išaiškinimų, kuomet šis būdas turi būti inkriminuojamas asmeniui, padariusiam veiką numatytą LRBK 199 straipsnyje. Todėl svarbu panagrinėti, kokias atvejais reikalingas leidimas gabenamoms prekėms per Lietuvos Respublikos valstybės sieną ir kokios institucijos tokius leidimus išduoda. Bendrinėje kalboje „leidimas“ suprantamas kaip kompetentingos valstybės institucijos išduotas dokumentas, kuriuo suteikiama teisė atlikti tam tikrus veiksmus.⁶⁰ Nagrinėdami kontrabandos nusikaltimo dispoziciją matome, kad leidimo reikia ne visiems daiktams, gabenamiems per Lietuvos Respublikos valstybės sieną, o tik konkrečiai nurodytiems LRBK 199 straipsnio 1 ir 2 dalyse, t.y. leidimas reikalingas tuomet, kai norima per valstybės sieną gabenti kilnojamasias kultūros vertybes, antikvarinius daiktus, šaunamuosius ginklus, šaudmenis, sprogmenis, sprogstamasias, radioaktyvias medžiagas ar kitas strategines prekes, nuodingasias, stipriai veikiančias, narkotines, psichotropines medžiagas arba narkotinių ar psichotropinių medžiagų pirmtakus (prekursorius).

Kilnojamų kultūros vertybių ir antikvarinių daiktų išvežimo iš Lietuvos Respublikos tvarką nustato Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004 m. lapkričio 9 d. nutarimu Nr. 1424 patvirtintos Kilnojamųjų kultūros vertybių ir antikvarinių daiktų išvežimo iš Lietuvos Respublikos taisyklės⁶¹. Šios taisyklės taikomos visais atvejais, kuomet siekiama išvežti iš Lietuvos Respublikos kilnojamasias kultūros vertybes ir antikvarinius daiktus, išskyrus atvejus, kuomet siekiama išgabenti antikvarinius daiktus, kurie yra juos sukūrusio, pagaminusio ar suprojektavusio fizinio asmens nuosavybė; muzikos instrumentas ar bet kuri kita įranga, naudojama atlikėjo ar asmens darbe, jeigu jie bus grąžinti į Lietuvos Respubliką, pasibaigus pasirodymui ar atlikus darbą.⁶² Šie daiktai išvežami iš Europos Bendrijos muitų teritorijos Bendrijos muitinės kodekso nustatyta tvarka.⁶³ Taip pat minėtose taisyklėse numatyta, kad norint

⁵⁹ Lietuvos Respublikos įstatymas „Dėl Lietuvos Respublikos baudžiamojo, baudžiamojo proceso ir administracinių teisės pažeidimų kodekso pakeitimo ir papildymo“//Valstybės žinios, 1993, Nr. 5-90.

⁶⁰ <http://www3.lrs.lt:10001/pls/tb/tb.result>

⁶¹ Kilnojamųjų kultūros vertybių ir antikvarinių daiktų išvežimo iš Lietuvos Respublikos taisyklės, patvirtintos Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004 m. lapkričio 9 d. nutarimu Nr. 1424//Valstybės žinios. 2004, Nr. 165-6031.

⁶² Ten pat, 2 punktas.

⁶³ Tarybos reglamentas (EEB) Nr. 2913/92 nustatantis Bendrijos muitinės kodeksą (OL L 302, 19.10.1992, p. 1).

išgabenti iš Lietuvos Respublikos kilnojamąsias kultūros vertybes ar antikvarinius daiktus būtina turėti Kultūros paveldo departamento prie Kultūros ministerijos leidimą.

Nuostatos, susijusios su ginklų ar šaudmenų įvežimu ar išvežimu iš Lietuvos Respublikos, išdėstytos Lietuvos Respublikos ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatyme.⁶⁴ Šio įstatymo 37 straipsnyje nustatyta, kokiais atvejais ir kokius ginklus galima gabenti per Lietuvos Respublikos sieną gavus atitinkamai Policijos departamento prie Vidaus reikalų ministerijos ar Krašto apsaugos ministerijos leidimą.

Norint per Lietuvos Respublikos valstybės sieną gabenti strategines prekes reikia gauti Lietuvos Respublikos ūkio ministerijos leidimą. Strateginių prekių gabenimo per Lietuvos Respublikos valstybės sieną tvarką nustato Lietuvos Respublikos strateginių prekių kontrolės įstatymas.⁶⁵

Lietuvos Respublikos narkotinių ir psichotropinių medžiagų kontrolės įstatymo 10 straipsnio 1 punkte numatyta, kad į II ir III sąrašus įtrauktas medžiagas gaminti, importuoti į Lietuvą, eksportuoti iš Lietuvos Respublikos, verstis jų didmenine ir mažmenine prekyba Lietuvos Respublikoje gali Lietuvos Respublikos Vyriausybės nustatyta tvarka tik pasirengę juridiniai asmenys ir užsienio juridinių asmenų filialai, turintys šiai veiklai licenziją, tik licenzijoje nurodytuose objektuose ir patalpose, kuriais naudotis išduotas specialus leidimas.⁶⁶ To paties įstatymo 14 straipsnio 3 punkte nurodyta, kad kiekvienam atskiram į II ir III sąrašus įtrauktų medžiagų importo ir eksporto atvejui reikalingas specialus Sveikatos apsaugos ministerijos ar jos įgaliotos institucijos leidimas.⁶⁷

Taigi jei asmuo siekia gabenti per Lietuvos Respublikos valstybės sieną LRBK 199 straipsnyje numatytus daiktus, kuriems reikalingas leidimas, jis turi atitikti minėtuose teisės aktuose nustatytus reikalavimus ir turėti kompetentingų institucijų išduotus leidimus. Tačiau jei asmuo neatitinka minėtų reikalavimų ar neturi reikiamų leidimų, o gabena per Lietuvos Respublikos valstybės sieną LRBK 199 straipsnyje numatytus daiktus, kurių gabenimui reikalingas leidimas, jis gali būti traukiamas baudžiamojon atsakomybės už kontrabandą. Šiuos teiginius patvirtina teismų praktika.

A.C. pagal BK 199 straipsnio 2 dalį nuteistas už tai, kad 2005 m. gegužės 19 d., apie 15.30 val., važiuodamas per Lenkijos–Lietuvos Respublikos valstybės sieną, Lazdijų pasienio kontrolės postą, esantį Lazdijų r., Akmenių k., keleiviniu autobusu “Neoplan” (duomenys neskelbtini), vykstančiu maršrutu Panevėžys–Londonas, neturėdamas leidimo gabeno paslėptus dviejuose 0,5 l talpos buteliuose baltos spalvos miltelius; jų sudėtyje buvo 137,546 g

⁶⁴ Lietuvos Respublikos ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymas//Valstybės žinios. 2002, Nr. 13-467.

⁶⁵ Lietuvos Respublikos strateginių prekių kontrolės įstatymas//Valstybės žinios. 1995, Nr. 61-1533.

⁶⁶ Lietuvos Respublikos narkotinių ir psichotropinių medžiagų kontrolės įstatymas//Valstybės žinios. 1998, Nr. 8-161.

⁶⁷ Ten pat.

metamfetamino, kuris pagal Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2000 m. sausio 6 d. įsakymą Nr. 5 yra psichotropinė medžiaga.

Tačiau iškyla klausimas, ar galima traukti asmenį baudžiamojon atsakomybėn už kontrabandą, jei jis per Lietuvos Respublikos valstybės sieną gabena vaistus, į kurių sudėtį įeina narkotinės ar psichotropinės medžiagos, ir ar šių medžiagų įsigijimui išduota pažymą ar receptas prilygsta LRBK 199 straipsnyje numatytam leidimui? Lietuvos Respublikos narkotinių ir psichotropinių medžiagų kontrolės įstatymo 20 straipsnyje nurodyta, kad asmenys, vykstantys į Šengeno valstybę ar atvykstantys iš jos, gali vežti gydymo tikslais asmeniniam vartojimui skirtų į II ir III sąrašus įtrauktų medžiagų ne ilgesniam kaip 30 dienų laikotarpiui, jeigu jie su savimi turi valstybės, kurioje gyvena, kompetentingos institucijos išduotą nustatytos formos pažymą. Asmenys, vykstantys į kitą, nei prieš tai minėtą, valstybę ar atvykstantys iš jos, gali vežti gydymo tikslais asmeniniam vartojimui skirtų į II sąrašą įtrauktų medžiagų ne ilgesniam kaip 15 dienų laikotarpiui, į III sąrašą įtrauktų – ne ilgesniam kaip 30 dienų laikotarpiui, jeigu jie su savimi turi receptų šioms medžiagoms įsigyti kopijas⁶⁸. Lietuvos Aukščiausiasis teismas 2006 m. vasario 21 d. nutartyje⁶⁹ konstatavo, kad vaistų, į kurių sudėtį įeina narkotinės ar psichotropinės medžiagos, gabenimas per Lietuvos Respublikos valstybės sieną glaudžiai susijęs su tokių medžiagų teisėtu įsigijimu. Teismas nurodo, kad tokių medžiagų, leidžiamų naudoti sveikatos priežiūros tikslams, įsigijimas būtų neteisėtas tik tuo atveju, jeigu tokia veika būtų vykdoma nesilaikant teisės aktų nustatytos tvarkos, t.y. jei šios medžiagos įsigijamos ne vaistinėse, ne pagal galiojančią, suklastotą receptą ir pan. Taigi norint vežti per Lietuvos Respublikos valstybės sieną vaistus, į kurių sudėtį įeina narkotinės ar psichotropinės medžiagos, reikia turėti kompetentingos institucijos išduotą pažymą arba recepto kopiją, gabenami vaistai turi būti skirti asmeniniam naudojimui, o ne platinimui, gabenamų vaistų kiekis negali viršyti minėtame įstatyme nustatyto kiekio, kuris įstatyme išreiškiamas gydymo kurso dienų skaičiumi, ir šie vaistai turi būti įsigyti teisėtai. Be to, Lietuvos Aukščiausiasis teismas 2006 m. vasario 14 d. nutartyje⁷⁰ pripažino, kad receptas ar jo kopija nelaikytina leidimu. Taigi atsižvelgiant į tai, kad receptas ar jo kopija neprilyginama leidimui numatytam LRBK 199 straipsnyje, jei asmuo veikia pagal visus prieš tai minėtus reikalavimus ir neįvykdo jokių kitų LRBK 199 straipsnyje numatytų veiksmų, jis negali būti traukiamas baudžiamojon atsakomybėn už kontrabandą. Tokią išvadą patvirtina ir Lietuvos

⁶⁸ Lietuvos Respublikos narkotinių ir psichotropinių medžiagų kontrolės įstatymas//Valstybės žinios. 1998, Nr. 8-161.

⁶⁹ Lietuvos Aukščiausiojo teismo 2006 m. vasario 21 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-107/2006 (Procesinio sprendimo kategorija 1.1.1.2.3 (S)) pagal l.e. Klaipėdos apygardos vyriausiojo prokuroro pareigas vyriausiojo prokuroro pavaduotojo kasacinį skundą dėl Klaipėdos apygardos teismo 2005 m. birželio 8 d. nuosprendžio.

⁷⁰ Lietuvos Aukščiausiojo teismo 2006 m. vasario 14 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-108/2006 (Procesinio sprendimo kategorija 1.2.17.1.; 1.2.23.1. (S)) pagal laikinai einančio Klaipėdos apygardos vyriausiojo prokuroro pareigas kasacinį skundą dėl Klaipėdos apygardos teismo 2005 m. liepos 5 d. nuosprendžio.

Aukščiausiojo teismo 2006 m. vasario 14 d. nutartis⁷¹, kuria buvo panaikintas apeliacinės instancijos nuosprendis ir byla kaltinamajam nutraukta. Teismas konstatavo, kad *“Atsižvelgiant į anksčiau nurodytas ir byloje nustatytas faktines aplinkybes – J.P. vaistus “Fenazepam” pirkto savo šeimos nariams, šie vaistai buvo paskirti pagal 2005 m. vasario 25 d. išrašytus receptus Z.P. ir P.V. gydymui, gabentas per valstybės sieną jų kiekis neviršijo Narkotinių ir psichotropinių medžiagų kontrolės įstatymo 20 straipsnyje nustatyto kiekio, todėl J.P. veiksmuose nėra nusikalstamos veikos, numatytos BK 199 straipsnio 2 dalyje, objektyviosios pusės požymio.”*

Taigi apibendrinant pateiktus duomenis, galime teigti, kad kontrabandos padarymo vieta ir būdas yra svarbūs objektyvūs požymiai, siekiant asmenį patraukti baudžiamojon atsakomybėn už kontrabandą. Jei asmens veikoje nenustatysime daiktų gabenimo per valstybės sieną fakto, asmuo negalės būti traukiamas baudžiamojon atsakomybėn už kontrabandą. Šiuo atveju jis galės būti traukiamas baudžiamojon atsakomybėn tik už rengimąsi ar pasikėsinimą įvykdyti kontrabandą. Tuo tarpu nenustačius asmens veikoje kontrabandos nusikaltimo padarymo būdo, asmuo iš viso negali būti traukiamas baudžiamojon atsakomybėn.

3.1.3. Kaltė – pagrindinis subjektyvusis požymis, siekiant asmenį patraukti baudžiamojon atsakomybėn už kontrabandą

LRBK 2 straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad tik kaltas asmuo gali būti traukiamas baudžiamojon atsakomybėn. Taigi galime teigti, kad kaltė yra pagrindinis subjektyvusis nusikalstamos veikos sudėties požymis, kuris turi būti įrodinėjamas kiekvienoje baudžiamojoje byloje. Kaltė baudžiamosios teisės teorijoje suprantama, kaip asmens, padariusio pavojingą veiką, vidinis (psichinis) santykis su objektyviaisiais nusikalstamos veikos sudėties požymiais. Atsižvelgiant į tai galime teigti, kad baudžiamoji atsakomybė atsiranda tik tuomet, kai LRBK numatyta veika padaroma viena iš įstatyme numatytų kaltės formų. Tai reiškia, kad tik suvoktas, sąmoningas (t.y. tyčinis) arba neatsargus baudžiamojo įstatymo pažeidimas gali būti baudžiamosios atsakomybės pagrindu. Siekiant patraukti asmenį baudžiamojon atsakomybėn, reikia nustatyti, ar kaltininko veika padaryta ta kaltės forma, kuri numatyta baudžiamajame įstatyme. LRBK yra numatytos dvi kaltės formos – tyčia, kuri apibrėžiama LRBK 14 straipsnyje, ir neatsargumas, kuris apibrėžtas LRBK 15 straipsnyje. Įstatymų leidėjas konstruodamas LRBK sudėtį numatė, kad baudžiamoji atsakomybė už neatsargiai padarytas veikas galima tik LRBK specialiosios dalies straipsniuose nustatytais atvejais. Apibrėždamas kontrabandos nusikaltimo

⁷¹ Lietuvos Aukščiausiojo teismo 2006 m. vasario 14 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-108/2006 (Procesinio sprendimo kategorija 1.2.17.1.; 1.2.23.1. (S)) pagal laikinai einančio Klaipėdos apygardos vyriausiojo prokuroro pareigas kasacinį skundą dėl Klaipėdos apygardos teismo 2005 m. liepos 5 d. nuosprendžio.

sudėtį LRBK 199 straipsnyje, įstatymų leidėjas nenumatė, jog šis nusikaltimas gali būti įvykdomas dėl neatsargumo. Vadinasi, kontrabanda gali būti įvykdoma tik tyčia. Taip pat atkreiptinas dėmesys, kad kontrabandos nusikaltimo sudėtis priskiriama prie formalių nusikaltimų sudėčių, o tai reiškia, kad traukiant asmenį baudžiamojon atsakomybėn už LRBK 199 straipsnyje įtvirtintą veiką, nereikia įrodinėti kilusių padarinių ir priežastinio ryšio tarp veikos ir atsiradusios žalos. Esant formaliai nusikaltimo sudėčiai asmuo traukiamas baudžiamojon atsakomybėn už baudžiamuoju įstatymu uždraustos veikos įvykdymą. Kadangi nereikalaujama, kad kiltų kokie nors padariniai, vadinasi, kontrabandos nusikaltimas gali būti įvykdomas tik tiesiogine tyčia, kuri apibrėžiama, kaip asmens suvokimas, jog jis daro pavojingą veiką ir noras taip veikti.

Kiekvieną kartą siekiant asmenį patraukti baudžiamojon atsakomybėn reikia įrodyti, kad asmuo darydamas nusikalstamą veiką suvokė pavojingą daromos veikos pobūdį ir norėjo taip veikti. Jei asmuo nesuvokė bent vieno objektyviojo nusikalstamos veikos sudėties požymio arba nenorėjo nusikalstamai veikti, jo negalima traukti baudžiamojon atsakomybėn.

Tačiau nėra paprasta nustatyti, ar asmuo suvokė savo veikos pavojingumą ir norėjo taip veikti. Ypač sudėtinga tuomet, kai nėra tiesioginių įrodymų, kad asmuo suvokė minėtus požymius.

Kauno apygardos teismas 2006 m. rugsėjo 19 d. nuosprendžiu išteisino A.Ch. pagal LRBK 260 str. 3 d. ir 199 str. 2 d. dėl neteisėto labai didelio kiekio psichotropinės medžiagos – amfetamino gabenimo Lietuvoje ir per Lietuvos valstybės sieną, nenustačius, kad jis dalyvavo šiu, jam inkriminuotų nusikaltimų padaryme, bei pagal BK 260 str. 3 d. dėl neteisėto labai didelio kiekio psichotropinės medžiagos įgijimo, nepadarius veikos, turinčios šio nusikaltimo požymių.

Nuosprendis grindžiamas bylos aplinkybėmis. Ikiteisminio tyrimo metu kaltinamasis nurodė, kad jam stovint po stogine, prie autobuso išvykimo aikštelės, priėjo nepažįstamas vyriškis. Pasiteiravęs, ar jis vyksta į Amsterdamą, paprašė jo draugui, kuris lauks Amsterdamo stotyje bei atpažins jį iš krepšio, nuvežti ir perduoti lauktuves iš Lietuvos – du molinius firminių alkoholinių gėrimų butelius. Žinodamas, kad įstatymais nedraudžiama per valstybės sieną vežti 2 butelius alkoholinių gėrimų, nematydamas tame nieko blogo, jis sutiko ir įsidėjo juos į pustūštį savo krepšį. Teismas pripažinęs, kad kaltinamojo A. Ch. parodymai apie tai, kad nepažįstamo asmens paduotus butelius jis, čia pat juos įsidėjęs į savo krepšį, nesuprato ir neįtarė, jog juose vietoj alkoholio yra psichotropinė medžiaga, tikėtini ir bylos faktiniais duomenimis taip pat nepaneigti, konstatavo, kad kaltinamasis negalėjo ir neturėjo galimybės suvokti, kad per valstybės sieną neteisėtai gabeno psichotropinę medžiagą, o tai reiškia, jog jo veikoje nėra

*subjektyviojo požymio – kaltės. Atsižvelgiant į tai, kad nebuvo nustatyta kaltė A. Ch. veiksmuose, jis buvo išteisintas.*⁷²

Tačiau šis Kauno apygardos teismo nuosprendis buvo apskūstas apeliacine tvarka Lietuvos Apeliaciniam teismui. Lietuvos Apeliacinis teismas 2007 m. sausio 12 d. nuosprendyje konstatavo, kad *pirmosios instancijos teismo nuosprendyje padarytos išvados dėl A. Ch. nekaltumo pagrįstos netinkamu byloje esančių įrodymų viseto įvertinimu. Išteisintasis savo parodymų esminius momentus (Vilniaus autobusų stotyje gavo du butelius alkoholinių gėrimų iš nepažįstamo asmens, juos Amsterdamo autobusų stotyje turėjo perduoti taip pat nepažįstamam asmeniui) dėstė vienodai, tačiau visa įvykio situacija ir jo parodymuose esantys nesutapimai, įvertinus parodymus ne atsietai vieną nuo kito, kaip tai padarė teismas, o kompleksiskai su kitais byloje esančiais, nors ir netiesioginiais, įrodymais, rodo, jog A. Ch. suprato įgijęs ir gabenęs ne nepažįstamojo asmens atsitiktinai įduotas lauktuves draugui, bet draudžiamas gabenti medžiagas, o tai reiškia, kad išteisintasis veikė tiesiogine tyčia.* Lietuvos Respublikos apeliacinis teismas šiuo sprendimu A. Ch. pripažino kaltu padarius nusikaltimus, numatytus LRBK 260 str. 3 d. ir 199 str. 2 d.⁷³

Apibendrinus pateiktus teismų praktikos pavyzdžius galime daryti išvadą, kad kiekvienu atveju, siekiant patraukti asmenį baudžiamojon atsakomybėn už kontrabandą, reikia nustatyti, ar jo veiksmuose yra tiesioginė tyčia. Nustatant tyčios buvimą reikia remtis ne tik tiesioginiais įrodymais, kurie pavyzdžiui gali būti grindžiami kaltinamojo ar liudytojų parodymais, bet ir netiesioginiais įrodymais. Taigi asmens kaltė turi būti grindžiama duomenų viseto analizės, jų lyginimo ir vertinimo rezultatu.

3.2. Neteisėto prekių ar produkcijos neišvežimo iš Lietuvos Respublikos nusikaltimo sudėties požymiai

LRBK 200 straipsnis apibūdina veikas, kuomet produkcija ar prekės, kurios pagal tranzito ar eksporto dokumentus turi būti išvežamos iš Lietuvos Respublikos, iš tikrųjų neišvežamos ir realizuojamos vietinėje rinkoje.⁷⁴ Todėl tiesioginis šio nusikaltimo *objektas*, kaip ir kontrabandos, yra Lietuvos Respublikos įstatymais bei kitais teisės aktais nustatytų prekių ar

⁷² Kauno apygardos teismo 2006 m. rugsėjo 19 d. nuosprendis baudžiamojame byloje Nr. 1-131-120/06 (Procesinio sprendimo kategorija 1.2.17.1; 1.2.23.3; 2.3.7.2.)

⁷³ Lietuvos Apeliacinio teismo 2007 m. sausio 12 d. nuosprendis baudžiamojame byloje Nr. 1A-19/2007 (Procesinio sprendimo kategorija 1.2.17.1; 1.2.23.3; 2.1.6.2) pagal Kauno apygardos prokuratūros skyriaus prokuroro apeliacinį skundą dėl Kauno apygardos teismo 2006 m. rugsėjo 19 d. nuosprendžio.

⁷⁴ O.Fedosiuk Baudžiamoji teisė (specialioji dalis) Nusikaltimai ir baudžiamieji nusižengimai ekonomikai ir verslo tvarkai. 1 dalis (BK 199-203 str.)

www.mruni.lt/mru_lt_dokumentai/katedros/ baudziamosios_teises_katedra/paskaitos/nusik_ekonom_1.ppt

kitų daiktų gabenimo per valstybės sieną tvarka. Kadangi šia veika taip pat siekiama išvengti mokesčių, kuriuos privalu mokėti pagaminus prekes vietinėje rinkoje⁷⁵, tai papildomas šio nusikaltimo objektas yra finansų sistema. Papildomą šio nusikaltimo objektą taip pat apibūdina ir Lietuvos Respublikos Mokesčių administravimo įstatymas, kurio 2 straipsnio 23 punkto ir 13 straipsnio prasme, mokesčiai yra valstybės finansų sistemos dalis, vienas iš pagrindinių pajamų šaltinių.⁷⁶ Nesumokėjus mokesčių valstybės biudžetas negauna pajamų, ribojamos valstybės galimybės vykdyti jai paskirtas funkcijas.

LRBK 200 straipsnyje apibrėžto nusikaltimo *dalykas* yra neteisėtai neišvežtos iš Lietuvos Respublikos prekės ar produkcija, kurios turėjo būti išvežtos iš Lietuvos Respublikos, ir kurių vertė viršija 250 MGL dydžio sumą. Tai gali būti tranzitinės ar eksportuojamos prekės ar produkcija. Tranzitinėmis prekėmis laikomos tokios prekės, kurios į Lietuvos Respublikos teritoriją buvo atgabentos iš kitos šalies (Europos Sąjungos valstybės narės ar trečiųjų šalių) ir per tranzito dokumentuose nurodytą laiką privalo būti išgabentos į kitą šalį (Europos Sąjungos valstybę narę ar trečiąją šalį). Eksportuojamomis prekėmis ar produkcija laikomos prekės ar produkcija, kurios pagamintos, perdirbtos ar pan. Lietuvos Respublikoje, tačiau privalo būti išvežtos pagal eksporto dokumentus į kitą šalį (Europos Sąjungos valstybę narę ar trečiąją šalį). Šio nusikaltimo dalyko vertė apskaičiuojama pagal jo muitinę vertę, įskaitant privalomus sumokėti mokesčius.

Pažymėtina, kad nusikalstama veika, numatyta LRBK 200 straipsnyje, padaroma *neveikimu*, t.y. kaltininkas susilaiko nuo tam tikrų veiksmų atlikimo, kuriuos jis privalėjo atlikti⁷⁷. Nagrinėjamo straipsnio dispozicija yra blanketinė, todėl asmens pareiga pagal šį straipsnį yra numatyta kituose teisės aktuose, pavyzdžiui, 1956 m. gegužės 19 d. Tarptautinio krovinių vežimo keliais sutarties konvencijos (CMR) 17 straipsnyje numatyta jog vežėjas atsako už krovinį ir jo praradimą⁷⁸, o Tarybos 1992 m. spalio 12 d. reglamento (EEB) Nr. 2913/92 nustatančio Bendrijos muitinės kodeksą 96 ir 183 straipsniuose nurodoma, kad vežėjas privalo išvežti prekes iš Bendrijos muitų teritorijos per nustatytą terminą ir nustatytu maršrutu į paskirties muitinės įstaigą nesugadinant prekių ir užtikrinant, kad nebūtų pažeistos muitinės panaudotos prekių identifikavimo priemonės⁷⁹.

⁷⁵ O.Fedosiuk Baudžiamoji teisė (specialioji dalis) Nusikaltimai ir baudžiamieji nusižengimai ekonomikai ir verslo tvarkai. 1 dalis (BK 199-203 str.)

www.mruni.lt/mru_lt_dokumentai/katedros/baudziamosios_teises_katedra/paskaitos/nusik_ekonom_1.ppt

⁷⁶ Lietuvos Respublikos mokesčių administravimo įstatymas// Valstybės žinios, 2004, Nr. 63-2243.

⁷⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2007 m. birželio 5 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-460/2007 (procesinio sprendimo kategorija 1.2.17.2. (S)) pagal nuteistojo J.G. kasacinį skundą dėl Panevėžio apygardos teismo 2006 m. gruodžio 22 d. nuosprendžio.

⁷⁸ Tarptautinio krovinių vežimo keliais sutarties konvencija (CMR)// Valstybės žinios, 1998, Nr. 107-2932.

⁷⁹ Tarybos reglamentas (EEB) Nr. 2913/92 nustatantis Bendrijos muitinės kodeksą (OL L 302, 19.10.1992, p. 1).

Kaip ir kontrabandos, neteisėto prekių ar produkcijos neišvežimo iš Lietuvos Respublikos nusikaltimo sudėtis yra formalioji, o tai reiškia, kad nei *padarinių*, nei *priežastinio ryšio* tarp veikos ir padarinių įrodinėti nereikia. Nusikaltimas laikomas baigtu nuo to momento, kai sueina tranzito ar eksporto dokumentuose nurodyti terminai prekėms ar produkcijai išvežti ir to nepadaroma.

Neteisėto prekių ar produkcijos neišvežimo iš Lietuvos Respublikos nusikaltimo *subjektas* nesiskiria nuo kontrabandos nusikaltimo subjekto ir tai yra fizinis asmuo, sulaukęs 16 metų amžiaus. LRBK 200 straipsnio 2 dalyje nurodoma, jog už šiame straipsnyje numatytą veiką atsako ir juridinis asmuo. Analizuodami kontrabandos nusikaltimo sudėtį minėjome, jog tik pakaltinamas asmuo gali būti traukiamas baudžiamojon atsakomybėn, todėl ir už neteisėtą prekių ar produkcijos neišvežimą iš Lietuvos Respublikos gali būti baudžiamas tik pakaltinamas asmuo.

Nagrinėjamo nusikaltimo būtini *subjektyvieji požymiai* yra, kaltė, kuri turi pasireikšti tiesiogine tyčia, bei tikslas – neišvežti prekių ar produkcijos iš Lietuvos Respublikos, kuri pagal tranzito arba eksporto dokumentus turėjo būti išvežta. Nusikaltimo motyvai nėra būtinas sudėties požymis ir neturi teisinės reikšmės konstatuojant kaltininko baudžiamosios atsakomybės pagrindus. Tačiau padaryto nusikaltimo motyvo nustatymas, jo turinio atskleidimas yra būtini nustatant kaltininko kaltės laipsnį ir individualizuojant jam skiriamą bausmę. Lietuvos Aukščiausiasis teismas taip pat pažymi, kad kaltės – tiesioginės tyčios – turinys atskleidžiamas ne vien tik paties kaltininko prisipažinimu padarius nusikalstamą veiką, išaiškinimu, kaip jis suvokė bei įvertino savo daromų veiksmų ar neveikimo pobūdį, padarinius, kokios paskatos nulėmė nusikalstamos veikos padarymą ir kokių padarinių šia veika buvo siekiama. Teismas taip pat nurodo, jog kaltės forma, rūšis jos turinys – subjektyvūs (vidiniai-psichiniai) nusikalstamos veikos požymiai, be nurodytų aplinkybių, nustatomi tiriant, įvertinant ir išorinius (objektyvius) nusikalstamos veikos požymius: atliktus veiksmus, jų pobūdį, intensyvumą, būdą, pastangas juo padarant, padėtį, kuri buvo juos padarant ir pan.⁸⁰

Aptarus LRBK 200 straipsnyje numatyto nusikaltimo požymius, tikslinga panagrinėti šio nusikaltimo subjekto, turinčio specialius požymius, statusą bei neteisėto neišvežimo, kaip LRBK 200 straipsnyje numatyto nusikaltimo įvykdymo būdo, sampratą.

⁸⁰Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2006 m. gegužės 23 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-353/2006 (Procesinio sprendimo kategorija 1.2.17.2.; 2.1.5.1.; 2.3.7.4.; 2.4.2.1.; 2.4.7; 2.6.4. (S)) pagal nuteistojo R.P. gynėjo kasacinį skundą dėl Panevėžio apygardos teismo 2005 m. spalio 17 d. nuosprendžio.

3.2.1. Neteisėto prekių ar produkcijos neišvežimo iš Lietuvos Respublikos nusikaltimo subjekto požymiai, turintys įtakos baudžiamosios atsakomybės kilimui

LRBK 13 ir 17 straipsniuose numatytos pagrindinės nuostatos apibūdinančios nusikalstamą veiką padariusį asmenį. Šių nuostatų prasme baudžiamojon atsakomybėn gali būti traukiamas 16 metų sulaukęs (su išimtimis numatytais LRBK 13 straipsnio 2 dalyje) ir pakaltinamas asmuo, kuris padaro nusikalstamą veiką numatytą LRBK specialiojoje dalyje. Tačiau kai kuriais atvejais asmeniui, traukiamam baudžiamojon atsakomybėn, būdingi ir tam tikri išskirtiniai bruožai. Šie požymiai nustatomi atsižvelgiant į veikos, už kurios įvykdymą asmuo traukiamas baudžiamojon atsakomybėn, požymius.

Neteisėto prekių ar produkcijos neišvežimo iš Lietuvos Respublikos nusikaltimo subjektas yra 16 metų sulaukęs, pakaltinamas asmuo, kuris įvykdo LRBK 200 straipsnyje numatytą veiką. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas baudžiamojoje byloje Nr. 2K-353/2006 taip pat nurodė, jog neteisėto prekių ar produkcijos neišvežimo iš Lietuvos Respublikos nusikaltimo subjektui nebūdingi kokie nors specialieji požymiai⁸¹. Tačiau atsižvelgiant į LRBK 200 straipsnio dispoziciją, o būtent į tai, jog joje nurodyta, kad už šią veiką atsako “tas, kas neteisėtai neišvežė”, iškyla klausimas ar subjekto pareiga atlikti tam tikrus specifinius veiksmus (pvz., pareiga išvežti prekes ar produkciją, atlikti muitinį tikrinimą ir užfiksuoti patikrinimo rezultatus informacinėje sistemoje) nėra jo kaip nusikaltimo subjekto specialus požymis? Autoriaus nuomone nusikaltimo įtvirtinto LRBK 200 straipsnyje subjektu gali būti ne bet koks asmuo, o tik toks, kuris turėjo teisės aktuose numatytas pareigas, tačiau savo pareigų nevykdė. Numatytų teisės aktuose pareigų nevykdymas galėtų būti pripažįstamas kaip specialus nusikaltimo subjekto požymis. Taip pat reikia atkreipti dėmesį į tai, kad nagrinėjamo nusikaltimo dispozicija yra blanketinė, todėl asmens pareiga veikti yra numatyta ne pačiame straipsnyje, o kituose teisės aktuose.

Vienas iš neteisėto prekių ar produkcijos neišvežimo iš Lietuvos Respublikos nusikaltimo subjektų gali būti vežėjas. Vežėjas suprantamas, kaip asmuo vežantis žmones arba gabenantis krovinius.⁸² Vežėjo pareigos susijusios su prekių ar produkcijos išvežimu iš Lietuvos Respublikos numatytos Tarptautinėje krovinių vežimo keliais sutarties konvencijoje (CMR)⁸³ ir Bendrijos muitinės kodekse⁸⁴. Šiuose teisės aktuose nurodoma, kad vežėjas atsako už krovinį ir jo praradimą (CMR konvencijos 17 straipsnis) ir tai, jog vežėjas privalo išvežti prekes iš

⁸¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2006 m. gegužės 23 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-353/2006 (Procesinio sprendimo kategorija 1.2.17.2.; 2.1.5.1.; 2.3.7.4.; 2.4.2.1.; 2.4.7; 2.6.4. (S)) pagal nuteistojo R.P. gynėjo kasacinį skundą dėl Panevėžio apygardos teismo 2005 m. spalio 17 d. nuosprendžio.

⁸² <http://www.lkz.lt/startas.htm>

⁸³ Tarptautinio krovinių vežimo keliais sutarties konvencija (CMR)// Valstybės žinios. 1998, Nr. 107-2932.

⁸⁴ Tarybos reglamentas (EEB) Nr. 2913/92 nustatantis Bendrijos muitinės kodeksą (OL L 302, 19.10.1992, p. 1).

Bendrijos muitų teritorijos per nustatytą terminą ir nustatytu maršrutu į paskirties muitinės įstaigą nesugadinant prekių ir užtikrinant, kad nebūtų pažeistos muitinės panaudotos prekių identifikavimo priemonės (Bendrijos muitinės kodekso 96 ir 183 straipsniai). Atkreiptinas dėmesys, kad teismai traukdami asmenį baudžiamojon atsakomybėn už veiką numatytą LRBK 200 straipsnyje visuomet nurodo, koks buvo asmens statusas ir kokių pareigų jis neatliko įvykdydamas nusikalstamą veiką.

J.G. nuteistas už tai, kad 2003m. gegužės 2-7 d. vilkiku MAN (duomenys neskelbtini) ir puspriekabe(duomenys neskelbtini) neteisėtai neišvežė per Lietuvos Respublikos sieną 110 703Lt muitinės vertės, t.y. viršijančių 250 MGL dydžio sumą, įvairios paskirties prekių, kurios pagal tranzito dokumentus turėjo būti išvežtos iš Lietuvos Respublikos, tačiau buvo iškrautos Lietuvos Respublikoje proceso metu nenustatytoje vietoje. <...> būdamas tranzito procedūros vykdytojas, atsakingas už tranzitu gabenamoms prekėms taikomų reikalavimų tinkamą vykdymą, per nustatytą terminą į paskirties įstaigą tranzito procedūrai užbaigti nepristatė prekių tokio paties pavidalo, kokios buvo pateiktos išvykimo įstaigai su nepažeistomis plombomis.⁸⁵

V.S. nuteistas už tai, kad būdamas tranzito procedūros vykdytojas, atsakingas už tranzitu gabenamas prekes, kurios pagal tranzito dokumentus turėjo būti išvežtos iš Lietuvos Respublikos, ir taikomos muitinio tranzito procedūros įvykdymą <...> prekių nepristatė per nustatytą terminą ir tokio paties pavidalo, kokios buvo pateiktos išvykimo įstaigai ir su nepažeistomis muitinės plombomis į paskirties muitinės įstaigą, iškrovė jas Lietuvos Respublikoje nenustatytoje vietoje.⁸⁶

Remiantis pateiktais duomenimis galime daryti išvadą, kad vežėjui, kaip vienam iš neteisėto prekių ar produkcijos neišvežimo iš Lietuvos Respublikos nusikaltimo subjektų, būdingi ne tik LRBK numatyti bendrieji nusikaltimo subjekto požymiai, bet ir specialūs požymiai, t.y. pareiga numatyta teisės aktuose.

Atsižvelgiant į tai, kad neteisėtas prekių ar produkcijos neišvežimo iš Lietuvos Respublikos nusikaltimas yra sudėtingas ir susidedantis iš kelių tarpusavyje susijusių veiksmų (prekių įsigijimas, jų fiktyvus gabenimas per valstybės sieną, suklastotų muitinės žymų darymas, prekių realizavimas vietinėje rinkoje ir pan.) šio nusikaltimo subjektu gali būti pripažinti ir kiti vežėjui padedantys asmenys. Į šių asmenų sąrašą taip pat patenka ir muitinės pareigūnai, kurie padeda įgyvendinti LRBK 200 straipsnyje numatytą veiką.

⁸⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2007 m. birželio 5 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-460/2007 (Procesinio sprendimo kategorija 1.2.17.2. (S)) pagal nuteistojo J.G. kasacinį skundą dėl Panevėžio apygardos teismo 2006 m. gruodžio 22 d. nuosprendžio.

⁸⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2007 m. balandžio 17 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-266/2007 (Procesinio sprendimo kategorija 1.1.1.2; 1.1.6.1.) pagal nuteistojo V.S. ir jo gynėjo kasacinius skundus dėl Panevėžio apygardos teismo 2006 m. birželio 21 d. nuosprendžio.

Lietuvos Respublikos muitinės įstatymo 20 straipsnyje numatytos muitinės pareigūnų pareigos. Šio straipsnio 4 punkto 2 papunktyje nurodyta, jog muitinės pareigūnas privalo teisės aktų nustatyta tvarka įvesti į muitinės informacinės sistemos muitinės deklaracijų bei kitus šių sistemų apdorojamus duomenis, taip pat šiuos duomenis tvarkyti, analizuoti, perduoti ir priimti⁸⁷. Taigi šio straipsnio prasme muitinės pareigūnas privalo priimti, patikrinti vežėjo pateiktus dokumentus bei įvesti jų duomenis į muitinės sistemą, siekiant, kad muitinės procedūros būtų tinkamai atliktos. Jei muitinės pareigūnas neatlieka jam pavestų pareigų, jis gali būti traukiamas baudžiamojon atsakomybėn už kontrabandą kaip nusikaltimo bendrininkas.

*V.Š., R.B., J.Ž., R.N., G.J., A.B. ir L.A.J. nuteisti už tai, kad būdami pareigūnais, Muitinės departamento prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos Marijampolės teritorinės muitinės Sudargo kelio posto muitinės darbuotojais, nuo 1994 m. sausio 30 d. iki 1996 m. kovo 31 d., veikdami grupėje iš anksto susitarusių asmenų, padarė kontrabandą itin stambiu mastu, t.y. klastodami oficialius muitinės procedūrų dokumentus bei padarydami valstybei didelę žalą, piktnaudžiavo tarnyba ir padėjo nusikalstamiems asmenims neteisėtai neišvežti per Lietuvos valstybės sieną prekes, kurios pagal tranzitinius dokumentus turėjo būti išvežtos iš Lietuvos Respublikos.*⁸⁸

Taigi atsižvelgiant į tai, kad muitinės pareigūnams teisės aktais taip pat numatytos pareigos, kurios susijusios su prekių ar produkcijos išvežimu iš Lietuvos Respublikos ir tinkamų muitinės procedūrų atlikimu, galime teigti, jog šiems asmenims, kaip LRBK 200 straipsnyje numatyto nusikaltimo subjektams, taip pat būdingas specialus požymis – pareiga atlikti teisės aktuose numatytas pareigas.

2003 m. gegužės 1 d. įsigaliojus naujam Lietuvos baudžiamajam kodeksui, neteisėto prekių ar produkcijos neišvežimo iš Lietuvos Respublikos nusikaltimo sudėtis buvo papildyta nauju požymiu, t.y. numatyta, kad už šio nusikaltimo įvykdymą baudžiamojon atsakomybėn gali būti traukiamas ir juridinis asmuo.⁸⁹ Taigi nuo šiuo momento LRBK 200 straipsnyje įtvirtinto nusikaltimo subjektu taip pat galėjo tapti ir juridinis asmuo. Tačiau tenka pripažinti, kad juridinių asmenų baudžiamoji atsakomybė už veikas numatytas LRBK kol kas daugiausiai nagrinėjama tik teoriniu aspektu ir dar mažai taikoma praktikoje.

Juridinio asmens sąvoka, numatyta baudžiamajame kodekse, aiškinama taip, kaip numatyta civiliniuose įstatymuose. Tai savo pavadinimą turinti įmonė, įstaiga ar organizacija,

⁸⁷ Lietuvos Respublikos muitinės įstatymas//Valstybės žinios. 2004, Nr. 73-2517.

⁸⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2005 m. sausio 4 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-12/2005 (Procesinio sprendimo kategorija (S) 1.2.17.2; 2.1.12.2.2; 2.1.12.3.2; 2.1.2.11; 2.4.2.4;) pagal Lietuvos Respublikos generalinio prokuroro pavaduotojos bei nuteistųjų V.Š., R.B., J.Ž., G.J., R.N. kasacinius skundus dėl Kauno apygardos teismo 2003 m. lapkričio 24 d. nuosprendžio.

⁸⁹ Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso patvirtinimo ir įsigaliojimo įstatymas. Baudžiamasis kodeksas//Valstybės žinios, 2003, Nr. VIII-1968.

kuri gali savo vardu įgyti ir turėti teises bei pareigas, būti ieškovu ar atsakovu teisme.⁹⁰ Juridiniai asmenys savo ruožtu skirstomi į viešuosius ir privačius. Siekiant juridinį asmenį patraukti baudžiamojon atsakomybėn, reikia vadovautis ne vien tik civilinio kodekso normomis, tačiau jas reikia derinti ir su baudžiamojo kodekso normomis numatančiomis juridinio asmens baudžiamosios atsakomybės pagrindus. LRBK 20 straipsnio 5 dalyje nustatyta, kad pagal šį kodeksą neatsako valstybė, savivaldybė, valstybės ir savivaldybės institucija ir įstaiga bei tarptautinė viešoji organizacija. Taigi viešųjų juridinių asmenų baudžiamoji atsakomybė yra ribota. Pagrindiniai baudžiamosios atsakomybės subjektai yra privatūs juridiniai asmenys, t.y. tie juridiniai asmenys, kurių tikslas pagal civilinio kodekso 2.34 straipsnio 3 dalį yra tenkinti privačius interesus.⁹¹

Juridinio asmens atsakomybė yra išvestinė, t.y. juridinis asmuo laikomas padariusiu nusikalstamą veiką tik tuo atveju, jei ją padarę fizinis asmuo, veikdamas jo naudai arba interesais. Todėl juridinis asmuo nebus traukiamas baudžiamojon atsakomybėn nenustačius veiką padariusio fizinio asmens. Be to, juridinio asmens baudžiamoji atsakomybė nepašalina fizinio asmens, kuris padarė, organizavo, kurstė arba padėjo padaryti nusikalstamą veiką, baudžiamosios atsakomybės. Remiantis LRBK nuostatomis fiziniai asmenys skiriami į dvi kategorijas:

1. fizinis asmuo, veikęs individualiai arba juridinio asmens vardu, jei jis, “eidamas vadovaujančias pareigas juridiniame asmenyje”, turėjo teisę: atstovauti juridiniam asmeniui arba priimti sprendimus juridinio asmens vardu, arba kontroliuoti juridinio asmens veiklą;
2. fizinis asmuo, kuris yra juridinio asmens darbuotojas arba įgaliotas asmuo, jei veika padaroma nesant anksčiau nurodyto vadovaujančio fizinio asmens pakankamos priežiūros arba kontrolės.⁹²

Atsižvelgiant į juridinio asmens baudžiamosios atsakomybės pagrindus numatytus baudžiamajame kodekse, galime teigti, kad juridinis asmuo galėtų būti patrauktas baudžiamojon atsakomybėn už nusikalstamą veiką numatytą LRBK 200 straipsnyje, tuo atveju, jei fizinis asmuo, atitinkantis LRBK 20 straipsnio 2 ar 3 dalyse nustatytus požymius, neteisėtai neišvežtų prekių ar produkcijos iš Lietuvos Respublikos ir šią nusikalstamą veiką įvykdytų juridinio asmens naudai arba interesais.

Apibendrinus pateiktus duomenis galime daryti išvadą, jog neteisėto prekių ar produkcijos neišvežimo iš Lietuvos Respublikos nusikaltimo subjektu gali būti asmuo, kuriam

⁹⁰ Lietuvos Respublikos civilinio kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatymas. Civilinis kodeksas//Valstybės žinios. 2000, Nr. 74-2262.

⁹¹ Piesliakas V. Lietuvos baudžiamoji teisė. Vilnius: Justitia, 2006. T. 1 P.312.

⁹² G. Šulija Juridinių asmenų baudžiamosios atsakomybės samprata ir taikymo problemos Lietuvoje//Jurisprudencija. 2003, 41(33). P. 100.

teisės aktais yra nustatyta pareiga išvežti prekes ar produkciją iš Lietuvos Respublikos arba pareiga užtikrinti tinkamą muitinės procedūrų atlikimą. Atsižvelgiant į tai galime pripažinti, kad LRBK 200 straipsnyje numatyto nusikaltimo subjektui būdingi ne tik LRBK numatyti bendrieji nusikaltimo subjekto požymiai, bet ir specialieji.

3.2.2. Neteisėtas neišvežimas kaip objektyvusis LRBK 200 straipsnyje numatyto nusikaltimo požymis

Kaip anksčiau minėjome, nagrinėdami kontrabandos nusikaltimo sudėtį, objektyviesiems nusikaltimo požymiams priskiriami: baudžiamojo įstatymo saugomos vertybės, pavojinga veika, įstatyme numatyti pavojingi nusikalstamos veikos padariniai, priešastinis padarytos veikos ir kilusių įstatyme pavojingų padarinių ryšys, asmens trauktino baudžiamojon atsakomybėn amžius (pagrindiniai požymiai) ir nusikalstamos veikos dalykas, padarymo būdas, laikas, vieta, priemonės, aplinkybės, specialus subjekto požymis (fakultatyvieji požymiai).⁹³

Taigi nusikaltimo padarymo būdas yra vienas iš nusikaltimo fakultatyvių objektyviųjų požymių. Nusikaltimo padarymo būdą galima būtų apibūdinti, kaip visumą tarpusavyje susijusių poelgių, judesių, aktų, operacijų, kuriuos naudoja subjektas vykdydamas nusikalstamą veiką. LRBK 200 straipsnyje numatytas tik vienas nagrinėjamo nusikaltimo įvykdymo būdas, t.y. neteisėtas neišvežimas iš Lietuvos Respublikos. Galima teigti, kad šis būdas yra abstraktus, kadangi jis suformuluotas taip pat kaip ir straipsnio pavadinimas, nedetalizuojant ir nekonkretizuojant galimų nusikalstamos veikos numatytos LRBK 200 straipsnyje įvykdymo metodų.

Išanalizavę LRBK 200 straipsnio dispoziciją, galime išskirti šiuos prekių ar produkcijos neišvežimo iš Lietuvos Respublikos būdus:

1. Lietuvos Respublikoje prekėms įforminama tranzito procedūra, tačiau prekės neteisėtai neišvežamos iš Lietuvos Respublikos teritorijos;
2. prekės vežamos tranzitu iš vienos valstybės į kitą per Lietuvą, tačiau prekės iš Lietuvos Respublikos teritorijos neišvežamos ir lieka joje;
3. prekėms įforminama eksporto procedūra iš Lietuvos Respublikos, tačiau prekės neišvežamos iš Lietuvos Respublikos teritorijos ir lieka joje. (Šis būdas nuo pirmojo skiriasi tuo, kad šiuo atveju įforminama ne tranzito procedūra, o eksporto).

Tai yra pagrindiniai prekių ar produkcijos neišvežimo iš Lietuvos Respublikos būdai, kurių pagrindinis požymis yra tai, kad prekės ar produkcija nepristatoma į paskirties muitinės

⁹³ Piesliakas V. Lietuvos baudžiamoji teisė. Vilnius: Justitia, 2006. T. 1 P.181.

įstaigą ir nusikaltimo dalykas lieka Lietuvos Respublikoje. Taip pat atkreiptinas dėmesys, kad visais paminėtais atvejais prekių ar produkcijos neišvežimas siejamas su muitinės nustatyto maršruto pažeidimu, t.y. nukrypimu nuo šio maršruto.

Autorius analizuodamas teismų praktiką prekių ar produkcijos neišvežimo iš Lietuvos Respublikos baudžiamosiose bylose, atkreipė dėmesį, jog neteisėtas neišvežimas siejamas su apgaulės būdu užbaigta muitinės procedūra.

*V.S. nuteistas už tai, kad <...> prekių nepristatė per nustatytą terminą ir tokio pateis pavidalo, kokios buvo pateiktos išvykimo įstaigai ir su nepažeistomis muitinės plombomis į paskirties muitinės įstaigą, iškrovė jas Lietuvos Respublikoje nenustatytoje vietoje, o tranzito procedūrą užbaigė neteisėtai apgaulės būdu.*⁹⁴

*R.P. nuteistas už tai, kad <...> nustatyta tvarka nepristatė prekių į paskirties įstaigą, o 2003 m. liepos 18 d. tranzito procedūrą užbaigė neteisėtai, panaudodamas apgaulę.*⁹⁵

Apgaulė baudžiamojoje teisėje suprantama, kaip suklaidinimas pateikiant suklastotus dokumentus, pranešant neteisingus duomenis, nutylint esmines aplinkybes.⁹⁶ Taigi galime daryti išvadą, kad neteisėtas prekių ar produkcijos neišvežimas iš Lietuvos Respublikos tiesiogiai susijęs su kitais nusikaltimais, t.y. dokumentų suklastojimu ar suklastoto dokumento panaudojimu arba realizavimu (LRBK 300 straipsnis) arba antspaudo, spaudo ar blanko suklastojimu (LRBK 301 straipsnis). Baudžiamojoje teisėje įtvirtinta nuostata, jog asmens be nusikaltimo, kuriuo jis yra kaltinamas, padarytos kitos nusikalstamos veikos yra kvalifikuojamos pagal padarytų nusikaltimų sutaptį, jeigu jos nėra būtinas nusikaltimo, kurio padarymu kaltinamas asmuo, ar šios veikos kvalifikuojantis požymis.⁹⁷ Taigi jei pripažintume, jog apgaulė nėra būtinas prekių ar produkcijos neišvežimo iš Lietuvos Respublikos nusikaltimo požymis, tuomet asmenys turėtų būti traukiami baudžiamojon atsakomybėn už nusikaltimus numatytus LRBK 200 straipsnyje bei atitinkamai LRBK 300 ar 301 straipsniuose. Atsižvelgiant į tai, jog nagrinėjamo nusikaltimo esmė yra prekių nepristatymas į paskirties įstaigą, tačiau įforminant šiose įstaigose užbaigtas muitinės procedūras, galime teigti, jog šių veiksmų atlikimas įvykdomas būtent apgaulė. Todėl šis teiginys mums leidžia daryti išvadą, kad apgaulė yra neatsiejamas nusikaltimo, numatyto LRBK 200 straipsnyje, požymis ir gali būti laikomas būtinu šio nusikaltimo požymiu. Vadovaujantis pateikta informacija, galima konstatuoti, kad asmenys,

⁹⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2007 m. balandžio 17 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-266/2007 (Procesinio sprendimo kategorija 1.1.1.2.; 1.1.6.1.) pagal nuteistojo V.S. ir jo gynėjo kasacinius skundus dėl Panevėžio apygardos teismo 2006 m. birželio 21 d. nuosprendžio.

⁹⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2006 m. gegužės 23 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-353/2006 (Procesinio sprendimo kategorija 1.2.17.2.; 2.1.5.1.; 2.3.7.4.; 2.4.2.1.; 2.4.7; 2.6.4. (S)) pagal nuteistojo R.P. gynėjo kasacinį skundą dėl Panevėžio apygardos teismo 2005 m. spalio 17 d. nuosprendžio.

⁹⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėjų senato 1998 m. gruodžio 22 d. nutarimas Nr. 19 „Dėl teismų praktikos sukčiavimo ir turto pasisavinimo arba išvaistymo baudžiamosiose bylose (BK 274 ir 275 straipsniai)“.

⁹⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėjų senato 2003 m. gruodžio 29 d. nutarimas Nr. 43 „Dėl teismų praktikos kontrabandos bylose“ // Teismų praktika, 2004-03-01, Nr. 20.

padarę nusikalstamą veiką numatytą LRBK 200 straipsnyje, apgaulės būdu, bus traukiami baudžiamojon atsakomybèn tik už neteisëtą prekių ar produkcijos neišvežimą iš Lietuvos Respublikos.

Taigi galime teigti, kad neteisëto prekių ar produkcijos neišvežimo iš Lietuvos Respublikos nusikaltimo padarymo būdas yra abstraktus, tačiau analizuojant nagrinëjamo straipsnio dispozicijà galime prieiti išvados, kad visi šio nusikaltimo įvykdymo būdai susiję su nukrypimu nuo muitinës nustatyto maršruto, panaudojant apgaulę.

IŠVADOS

1. Lietuvoje kontrabandos ir neteisėto prekių ar produkcijos neišvežimo iš Lietuvos Respublikos nusikaltimų kriminologinė būklė gerėja, o nurodyti rodikliai teigiamai įtakoja dinamiką, nes kasmet užregistruotų šių nusikaltimų skaičius mažėja, tuo tarpu kontrabandos veikų ištyrimo procentas didėja. Šie faktai leidžia daryti prielaidas, jog teisėsaugos institucijos, tiriančios kontrabandos nusikaltimus dirba efektyviai, o taip pat tinkamai įgyvendina šių nusikalstamų veikų prevencines priemones

2. Dažniausiai nagrinėjamus nusikaltimus įvykdo vyrai, kurie susiburia į bendrininkų ar organizuotas grupes.

3. Asmenims įvykdžiusiems LRBK 199 straipsnyje numatytą nusikaltimą, dažniausiai paskiriama laisvės atėmimo bausmė artimesnė LRBK 199 straipsnio dispozicijoje numatytos bausmės vidurkiui, t.y. laisvės atėmimas 6 metams 8 mėnesiams.

4. Įvertinus Baltijos šalių statistinius duomenis – Lietuva pirmauja tiek užregistruotų nagrinėjamų nusikaltimų skaičiumi, tiek ir ištirtų šių nusikalstamų veikų procentu.

5. Asmuo gali būti traukiamas baudžiamojon atsakomybėn tik nustačius jo veikoje visus būtinus nusikalstamos veikos, numatytos LRBK specialiosios dalies dispozicijoje, objektyvius ir subjektyvius požymius. Nenustačius asmens veikoje nors vieno iš būtinų LRBK 199 ar 200 straipsniuose numatytų nusikaltimų požymių, asmuo negali būti traukiamas baudžiamojon atsakomybėn už kontrabandą ar neteisėtą prekių ar produkcijos neišvežimą iš Lietuvos Respublikos.

6. LRBK 3 straipsnio 1 dalyje numatyta, jog asmens baudžiamumas nustatomas pagal nusikalstamos veikos padarymo metu galiojantį baudžiamąjį įstatymą. Todėl siekiant asmenį patraukti baudžiamojon atsakomybėn už LRBK 199 ar 200 straipsniuose numatytas veikas, būtina šių nusikaltimų sudėčių požymius vertinti visų prieš tai padarytų baudžiamojo įstatymo pakeitimų prizmėje.

7. Siekiant asmenį patraukti baudžiamojon atsakomybėn už kontrabandą, būtina kaltinamo asmens veikoje nustatyti tokius pagrindinius objektyvius požymius, kaip nusikaltimo padarymo vieta (Lietuvos Respublikos valstybės siena), dalykas (privalomi pateikti muitinės kontrolei daiktai, kurių vertė viršija 250 MGL dydžio sumą) bei būdas (nepateikiant muitinės kontrolei, kitaip išvengiant muitinės kontrolės arba neturint leidimo).

8. Išanalizavus LRBK 199 straipsnio dispoziciją bei atsižvelgiant į tai, jog norint gabenti kilnojamasias kultūros vertybes ar antikvarinius daiktus per Lietuvos valstybės sieną, reikia turėti atitinkamos kompetentingos institucijos leidimą, bei įvertinant tai, kad leidimas būtinas taip pat ir norint per valstybės sieną gabenti LRBK 199 straipsnio 2 dalyje nurodytus daiktus,

kurių vertė nenustatinėjama, galime daryti išvadą, jog neteisėtai gabenamų kilnojamųjų kultūros vertybių ar antikvarinių daiktų vertė taip pat neturėtų būti nustatinėjama. Norint asmenį patraukti baudžiamojon atsakomybėn už minėtų daiktų kontrabandą, užtenka nustatyti faktą, kad asmuo jas gabeno per valstybės sieną neturėdamas leidimo.

9. Lietuvos Respublikos muitinės tinklapyje pateikiamas leidžiamų gabenti per Lietuvos valstybės sieną daiktų sąrašas bei šių daiktų kiekiai. Taigi jei asmuo gabena daiktus, kurie neįtraukti į šį sąrašą ar viršija šių daiktų kiekį, juos privalo pateikti muitinės kontrolei. Minėtų daiktų nepateikimas muitinės kontrolei yra viena iš sąlygų asmenį patraukti baudžiamojon atsakomybėn už kontrabandą.

10. Vienas iš kontrabandos dalyko požymių yra jo išreiškimas pinigine išraiška. Jei LRBK straipsnio 1 d. numatyto dalyko negalima išreikšti pinigine išraiška, asmuo negali būti traukiamas baudžiamojon atsakomybėn už baigtą kontrabandos nusikaltimą. Šiuo atveju asmuo traukiamas baudžiamojon atsakomybėn už pasikėsinimą įvykdyti šį nusikaltimą.

11. Kontrabandos dalyko vertė nustatinėjama pagal muitinę vertę, kuri savo ruožtu nustatoma pagal šešis metodus, t.y. sandorio vertės, panašių prekių sandorio vertės, tapačių prekių sandorio vertės, dedukcinį, sumavimo ir kitus priimtinius būdus. Visi metodai taikomi hierarchijos tvarka, t.y. jeigu muitinės vertės neįmanoma nustatyti pagal vieną metodą, ji turi būti nustatoma paeiliui taikant kitus metodus iki pirmojo metodo, pagal kurį šią vertę įmanoma nustatyti.

12. Vienas iš kontrabandos nusikaltimo objektyviųjų požymių yra Lietuvos Respublikos valstybės siena. Jei asmuo, siekdamas neteisėtai gabenti daiktus per Lietuvos valstybės sieną, nekerta valstybės sienos, galime teigti, kad jis neatliko veiksmų, kuriais tiesiogiai pradedamas daryti nusikaltimas. Todėl šis asmuo gali būti traukiamas baudžiamojon atsakomybėn tik už pasirengimą ar pasikėsinimą įvykdyti kontrabandą.

13. Atsižvelgiant į LRBK 199 straipsnio dispoziciją galime teigti, kad kontrabandą galima įvykdyti trimis būdais: nepateikiant muitinės kontrolei, išvengiant muitinės kontrolės, neturint leidimo. Nepateikimas muitinės kontrolei nuo išvengimo muitinės kontrolės atibojamas pagal fizinį daiktų pateikimą muitiniam tikrinimui. Tuo tarpu leidimus, LRBK 199 straipsnyje nurodytiems daiktams, išduoda teisės aktuose numatytos kompetentingos institucijos. Asmuo kontrabandą gali įvykdyti arba vienu iš minėtų būdų, arba derinant šiuos būdus tarpusavyje.

14. Nors Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėjų senato 2003 m. gruodžio 29 d. nutarime Nr. 43 „Dėl teismų praktikos kontrabandos bylose“ aiškiai atskirti ir aptarti kontrabandos įvykdymo būdai, tačiau teismai netinkamai nurodo kokiu būdu įvykdytas nusikaltimas, t.y. nurodo ne visus inkriminuojamo nusikaltimo padarymo būdus arba nurodo kitus būdus, nei turėtų būti, atsižvelgiant į bylos aplinkybes.

15. Siekiant asmenį patraukti baudžiamojon atsakomybėn už kontrabandą reikia nustatyti, ar jo veika padaryta kaltai. Tačiau nustatant asmens kaltę, reikia įvertinti ne tik tiesioginius įrodymus, bet ir netiesioginius, t.y. asmens kaltė turi būti grindžiama duomenų viseto analizės, jų lyginimo ir vertinimo rezultatu.

16. Neteisėto prekių ar produkcijos neišvežimo iš Lietuvos Respublikos nusikaltimo subjektu laikomas 16 metų sulaukęs pakaltinamas asmuo. Tačiau atsižvelgiant į LRBK 200 straipsnio dispoziciją ir joje įtvirtintą nuostatą, jog už šią veiką atsako “tas, kas neteisėtai neišvežė” galime preziumuoti, jog šio nusikaltimo subjektui būdingas ir specialus požymis – pareiga prekes ar produkciją išvežti iš Lietuvos Respublikos.

17. LRBK 200 straipsnyje numatytas nusikaltimas gali būti įvykdomas trimis būdais:

1. Lietuvos Respublikoje prekėms įforminama tranzito procedūra, tačiau prekės neteisėtai neišvežamos iš Lietuvos Respublikos teritorijos;
2. prekės vežamos tranzitu iš vienos valstybės į kitą per Lietuvą, tačiau prekės iš Lietuvos Respublikos teritorijos neišvežamos ir lieka joje;
3. prekėms įforminama eksporto procedūra iš Lietuvos Respublikos, tačiau prekės neišvežamos iš Lietuvos Respublikos teritorijos ir lieka joje.

18. Atsižvelgiant į tai, jog neteisėto prekių ar produkcijos neišvežimo iš Lietuvos Respublikos nusikaltimo esmė yra prekių ar produkcijos nepristatymas į paskirties įstaigą, tačiau įforminant šiose įstaigose užbaigtas muitinės procedūras, galime teigti, jog šių veiksmų atlikimas įvykdomas apgaule. Todėl šis teiginys mums leidžia daryti išvadą, kad apgaulė yra neatsiejamas nusikaltimo numatyto LRBK 200 straipsnyje požymis ir gali būti laikomas būtinu šio nusikaltimo požymiu.

SANTRAUKA

Ekonominiai nusikaltimai, tokie kaip kontrabanda ar neteisėtas prekių ar produkcijos neišvežimas iš Lietuvos Respublikos, daro didelę žalą, Lietuvos Respublikos bei visos Europos Sąjungos finansų sistemai. Šių nusikaltimų darymu siekiama išvengti privalomų mokėti mokesčių, siekiant prekes realizuoti vietinėje rinkoje mažesnėmis kainomis. Taip daroma žala teisėtai veikiančioms ir mokesčius mokančioms įmonėms.

Siekiant asmenį patraukti baudžiamojon atsakomybėn, būtina jo veikoje nustatyti visus nusikalstamos veikos, numatytos LRBK specialiosios dalies dispozicijoje, objektyvius ir subjektyvius požymius. Nenustačius asmens veikoje nors vieno iš būtinų LRBK 199 ar 200 straipsniuose numatytų nusikaltimų požymių, asmuo negali būti traukiamas baudžiamojon atsakomybėn už kontrabandą ar neteisėtą prekių ar produkcijos neišvežimą iš Lietuvos Respublikos.

Šiame darbe aptariami LRBK 199 ir 200 straipsniuose numatyti nusikaltimų požymiai, kurie yra svarbūs baudžiamosios atsakomybės kilimui už kontrabandą ar neteisėtą prekių ar produkcijos neišvežimą iš Lietuvos Respublikos, ir kurių tinkamas inkriminavimas praktikoje yra problematiškas.

SUMMARY

Economical crimes, such as smuggling or illegal non-exportation of goods or production from the territory of the Republic of Lithuania, causes substantial losses to the financial system of the Republic of Lithuania and European Union. Such crimes are committed with the aim to avoid payable taxes, thus selling goods in the market at lower prices. Such activity causes losses for legally operating companies, which pay all the taxes.

In order to have the grounds for prosecution, it is essential to determine objective and subjective evidences of criminal act defined in the disposition of the special part of Criminal Code of the Republic of Lithuania (CCRL). The person cannot be prosecuted for smuggling and illegal non-exportation of goods and production from the Republic of Lithuania, when even one of the prerequisite evidences of criminal act, which are defined in articles 199 or 200 of CCRL, is not identified in the person's activity.

In this topic the evidences of criminal act, which are defined in articles 199 and 200 of CCRL and which are important for initiating prosecution for smuggling and illegal non-exportation of goods and production from the Republic of Lithuania, as well as the problems arising with proper incrimination of these evidences, are discussed.

LITERATŪROS SĄRAŠAS

Teisės aktai

1. Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso patvirtinimo ir įsigaliojimo įstatymas. Baudžiamasis kodeksas//Valstybės žinios. 2003, Nr. VIII-1968.
2. Lietuvos Respublikos civilinio kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatymas. Civilinis kodeksas//Valstybės žinios. 2000, Nr. 74-2262.
3. Lietuvos Respublikos įstatymas „Dėl Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso pakeitimo ir papildymo“//Valstybės žinios. 1990, Nr. 31-740.
4. Lietuvos Respublikos įstatymas „Dėl Lietuvos Respublikos baudžiamojo, baudžiamojo proceso ir administracinių teisės pažeidimų kodeksų pakeitimo ir papildymo“//Valstybės žinios. 1993, Nr. 5-90.
5. Lietuvos Respublikos įstatymas „Dėl Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso, baudžiamojo ir administracinių teisės pažeidimų kodeksų pakeitimo ir papildymo“//Valstybės žinios. 1993, Nr. 26-597.
6. Lietuvos Respublikos įstatymas „Dėl Lietuvos Respublikos baudžiamojo, pataisos darbų ir baudžiamojo proceso kodeksų pakeitimo ir papildymo“//Valstybės žinios. 1994, Nr. 60-1182.
7. Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 8⁽¹⁾, 11, 26, 35, 49, 54, 55, 207, 231, 231⁽²⁾, 231⁽³⁾, 232⁽¹⁾, 232⁽²⁾, 232⁽⁴⁾, 232⁽⁵⁾, 232⁽⁶⁾, 234, 234⁽¹⁾, 234⁽²⁾, 234⁽³⁾, 234⁽⁴⁾, 236, 285, 287, 288, 289, 290, 294, 295, 312 straipsnių pakeitimo ir papildymo 132⁽¹⁾, 214⁽¹⁾, 312⁽¹⁾, 321⁽²⁾ straipsniais įstatymas//Valstybės žinios. 1998, Nr. 17-397.
8. Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 8⁽¹⁾, 295, 312⁽¹⁾ ir 321⁽²⁾ straipsnių pakeitimo įstatymas //Valstybės žinios. 2001, Nr.34-1123.
9. Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 8⁽¹⁾, 11⁽¹⁾, 45, 53⁽¹⁾, 232⁽¹⁾, 232⁽²⁾, 232⁽⁵⁾, 232⁽⁸⁾, 312, 321⁽²⁾ straipsnių pakeitimo, 232⁽³⁾ straipsnio pripažinimo netekusiu galios ir kodekso papildymo 340⁽¹⁾ straipsniu įstatymas//Valstybės žinios. 2002, Nr. 123-5544.
10. Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso patvirtinimo ir įsigaliojimo įstatymas. Baudžiamasis kodeksas //Valstybės žinios. 2005, Nr. VIII-1968.
11. Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 7, 38, 47, 63, 66, 70, 75, 82, 93, 129, 166, 167, 172, 178, 180, 181, 182, 183, 184, 185, 189, 194, 196, 197, 198, 198⁽¹⁾, 198⁽²⁾, 199, 202, 213, 214, 215, 225, 227, 228, 231, 233, 235, 252, 256, 257, 262, 284, 285, 312 straipsnių, priedo pakeitimo ir papildymo, XXVI, XXX skyrių pavadinimų pakeitimo ir kodekso papildymo 256⁽¹⁾, 257⁽¹⁾ straipsniais įstatymas//Valstybės žinios. 2007, Nr. 81-3309.

12. Lietuvos Respublikos 2007 metų biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatymas//Valstybės žinios. 2006, Nr. 138-5267.
13. Lietuvos Respublikos valstybės sienos ir jos apsaugos įstatymas//Valstybės žinios, 2000, Nr. 42-1192.
14. Lietuvos Respublikos ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymas//Valstybės žinios. 2002, Nr. 13-467.
15. Lietuvos Respublikos strateginių prekių kontrolės įstatymas//Valstybės žinios. 1995, Nr. 61-1533.
16. Lietuvos Respublikos narkotinių ir psichotropinių medžiagų kontrolės įstatymas//Valstybės žinios. 1998, Nr. 8-161.
17. Lietuvos Respublikos muitinės įstatymas//Valstybės žinios. 2004, Nr. 73-2517.
18. Kilnojamųjų kultūros vertybių ir antikvarinių daiktų išvežimo iš Lietuvos Respublikos taisyklės, patvirtintos Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004 m. lapkričio 9 d. nutarimu Nr. 1424//Valstybės žinios. 2004, Nr. 165-6031.
19. Tarybos reglamentas (EEB) Nr. 2913/92 nustatantis Bendrijos muitinės kodeksą (OL L 302, 19.10.1992, p. 1).
20. Tarptautinio krovinių vežimo keliais sutarties konvencija (CMR)// Valstybės žinios. 1998, Nr. 107-2932.
21. Lietuvos Respublikos mokesčių administravimo įstatymas// Valstybės žinios, 2004, Nr. 63-2243.

Teismų praktika

1. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėjų senato 2003 m. gruodžio 29 d. nutarimas Nr. 43 „Dėl teismų praktikos kontrabandos bylose”.
2. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėjų senato 1998 m. gruodžio 22 d. nutarimas Nr. 19 „Dėl teismų praktikos sukčiavimo ir turto pasisavinimo arba išvaistymo baudžiamosiose bylose (BK 274 ir 275 straipsniai)“.
3. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2005 m. sausio 4 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-12/2005 (Procesinio sprendimo kategorija (S) 1.2.17.2; 2.1.12.2.2; 2.1.12.3.2; 2.1.2.11; 2.4.2.4;) pagal Lietuvos Respublikos generalinio prokuroro pavaduotojos bei nuteistųjų V.Š., R.B., J.Ž., G.J., R.N. kasacinius skundus dėl Kauno apygardos teismo 2003 m. lapkričio 24 d. nuosprendžio.
4. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2006 m. sausio 3 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-6/2006 (Procesinio sprendimo kategorija 1.2.17.1. (S)) pagal nuteistojo E.K. kasacinį

- skundą dėl Lietuvos apeliacinio teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2005 m. gegužės 25 d. nutarties.
5. Lietuvos Aukščiausiojo teismo 2006 m. vasario 14 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-108/2006 (Procesinio sprendimo kategorija 1.2.17.1.; 1.2.23.1. (S)) pagal laikinai einančio Klaipėdos apygardos vyriausiojo prokuroro pareigas kasacinį skundą dėl Klaipėdos apygardos teismo 2005 m. liepos 5 d. nuosprendžio.
 6. Lietuvos Aukščiausiojo teismo 2006 m. vasario 21 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-107/2006 (Procesinio sprendimo kategorija 1.1.1.2.3 (S)) pagal l.e. Klaipėdos apygardos vyriausiojo prokuroro pareigas vyriausiojo prokuroro pavaduotojo kasacinį skundą dėl Klaipėdos apygardos teismo 2005 m. birželio 8 d. nuosprendžio.
 7. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2006 m. gegužės 23 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-353/2006 (Procesinio sprendimo kategorija 1.2.17.2.; 2.1.5.1.; 2.3.7.4.; 2.4.2.1.; 2.4.7; 2.6.4. (S)) pagal nuteistojo R.P. gynėjo kasacinį skundą dėl Panevėžio apygardos teismo 2005 m. spalio 17 d. nuosprendžio.
 8. Lietuvos Aukščiausiojo teismo 2007 m. vasario 27 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-213/2007 (Procesinio sprendimo kategorija 1.2.17.1. (S)) pagal nuteistojo E.V. ir nuteistojo E.K. gynėjo kasacinius skundus dėl Klaipėdos apygardos teismo 2006 m. vasario 3 d. nuosprendžio.
 9. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2007 m. balandžio 17 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-266/2007 (Procesinio sprendimo kategorija 1.1.1.2; 1.1.6.1.) pagal nuteistojo V.S. ir jo gynėjo kasacinius skundus dėl Panevėžio apygardos teismo 2006 m. birželio 21 d. nuosprendžio.
 10. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2007 m. birželio 5 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-460/2007 (Procesinio sprendimo kategorija 1.2.17.2. (S)) pagal nuteistojo J.G. kasacinį skundą dėl Panevėžio apygardos teismo 2006 m. gruodžio 22 d. nuosprendžio.
 11. Lietuvos Aukščiausiojo teismo 2007 m. rugsėjo 18 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-450/2007 (Procesinio sprendimo kategorija 1.1.9.6.) pagal nuteistojo A.T. gynėjo kasacinį skundą dėl Klaipėdos apygardos teismo 2006 m. lapkričio 14 d. nuosprendžio ir Lietuvos apeliacinio teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2007 m. sausio 31 d. nutarties.
 12. Lietuvos Aukščiausiojo teismo 2007 m. spalio 16 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-650/2007 (Procesinio sprendimo kategorija 1.2.17.1.) pagal nuteistųjų Ž.Ž., M.K., T.R., A.B., kasacinius skundus dėl Lietuvos apeliacinio teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2007 m. kovo 23 d. nuosprendžio.

13. Lietuvos Apeliacinio teismo 2007 m. sausio 12 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-19/2007 (Procesinio sprendimo kategorija 1.2.17.1; 1.2.23.3; 2.1.6.2) pagal Kauno apygardos prokuratūros skyriaus prokuroro apeliacinį skundą dėl Kauno apygardos teismo 2006 m. rugsėjo 19 d. nuosprendžio.
14. Kauno apygardos teismo 2004 m. gegužės 21 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1-224-04.
15. Kauno apygardos teismo 2004 m. birželio 23 d. teismo baudžiamasis įsakymas baudžiamojoje byloje Nr. 1-330-04.
16. Panevėžio apygardos teismo 2005 m. sausio 17 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1-17-511/2005.
17. Kauno apygardos teismo 2005 m. balandžio 5 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1-110-508-2005.
18. Kauno apygardos teismo 2006 m. rugsėjo 19 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1-131-120/06 (Procesinio sprendimo kategorija 1.2.17.1; 1.2.23.3; 2.3.7.2.)

Specialioji literatūra

1. Abramavičius A., Čepas A., Drakšienė A., Nocius J., Pavilionis V., Prapiestis J., Švedas G. Baudžiamoji teisė, bendroji dalis. Vilnius: „Eugrimas“, 2001.
2. Piesliakas V. Lietuvos baudžiamoji teisė. Vilnius: Justitia, 2006. T. 1.
3. Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras. Bendroji dalis. Vilnius. Teisinės informacijos centras, 2004.
4. Povilauskienė D., „Teisės ir muitinės veikla“, Vilnius, 2006.
5. Juodkaitė D., Uscila R. „Tarptautinės kontrabandos prevencijos organizavimas“, Vilnius, 2000.
6. Kurapka V. E. „Nusikalstamumo Lietuvoje dinamika, prognozė, kontrolės kryptys ir šiuolaikinė kriminalistikos koncepcija“ Baigiamoji ataskaita 1 knyga, Vilnius, 2004.
7. O. Fedosiuk Baudžiamoji teisė (specialioji dalis) Nusikaltimai ir baudžiamieji nusižengimai ekonomikai ir verslo tvarkai. 1 dalis (BK 199-203 str.) www.mruni.lt/mru_lt_dokumentai/katedros/ baudziamosios_teises_katedra/paskaitos/nusi_k_ekonom_1.ppt.
8. Europos Bendrijų Komisijos pranešimas Tarybai, Europos Parlamentui ir Socialinių reikalų komitetui dėl Muitų Sąjungos strategijos (<http://www.cust.lt/lt/rubric?rubricID=457>)

9. G. Šulija Juridinių asmenų baudžiamosios atsakomybės samprata ir taikymo problemos Lietuvoje//Jurisprudencija. 2003, 41(33).
10. Vaitkevičiūtė V. Tarptautinių žodžių žodynas. – Vilnius, 1999.

Internetiniai puslapiai

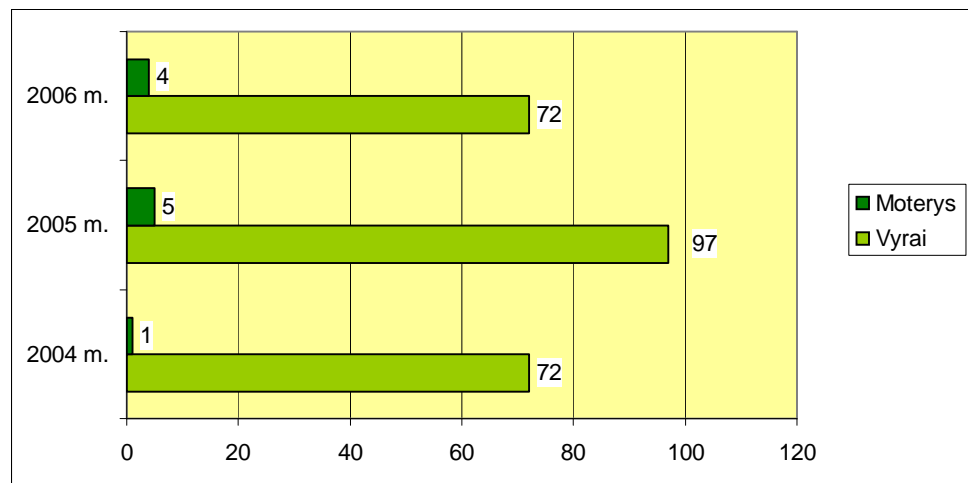
1. Lietuvos Respublikos Seimo internetinis puslapis (www.lrs.lt).
2. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo internetinis puslapis (www.lat.litlex.lt).
3. Lietuvos Respublikos maitinės internetinis puslapis (www.cust.lt).
4. Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos internetinis puslapis (www.vrm.lt).
5. Lietuvos Respublikos valstybės sienos apsaugos tarnybos internetinis puslapis (www.pasienis.lt).
6. Nusikalstamumo prevencijos Lietuvoje centro internetinis puslapis (www.nplc.lt).
7. Terminų bankas (<http://www3.lrs.lt:10001/pls/tb/tb.result>).
8. Lietuvių kalbos žodynas (<http://www.lkz.lt/startas.htm>).

PRIEDAI

1 lentelė. **Kontrabandą gabenusių ir neteisėtai prekių ar produkcijos neišvežusių iš Lietuvos Respublikos asmenų skaičius 2004-2006 m.** ⁹⁸

Metai	Kontrabanda		Neteisėtas prekių ar produkcijos neišvežimas iš Lietuvos Respublikos	
	Užregistruota nusikaltimų	Padariusių asmenų skaičius	Užregistruota nusikaltimų	Padariusių asmenų skaičius
2004 m.	105	73	54	12
2005 m.	93	102	8	10
2006 m.	79	76	5	4

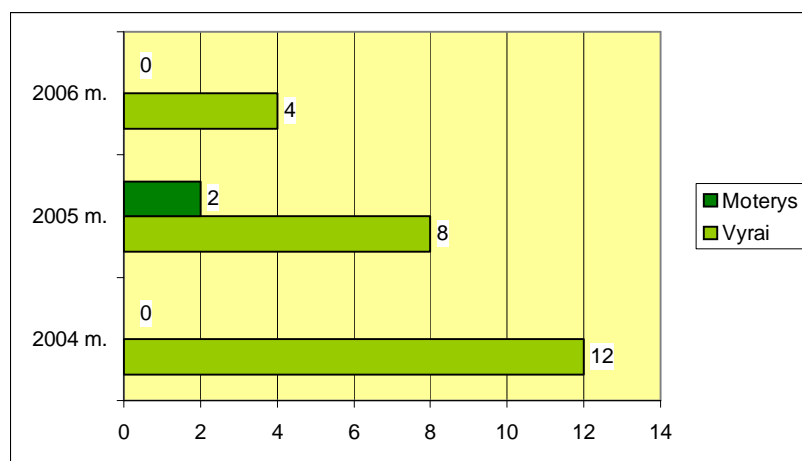
2 diagrama. **Kontrabandą gabenę asmenys pagal lytį 2004-2006 m.** ⁹⁹

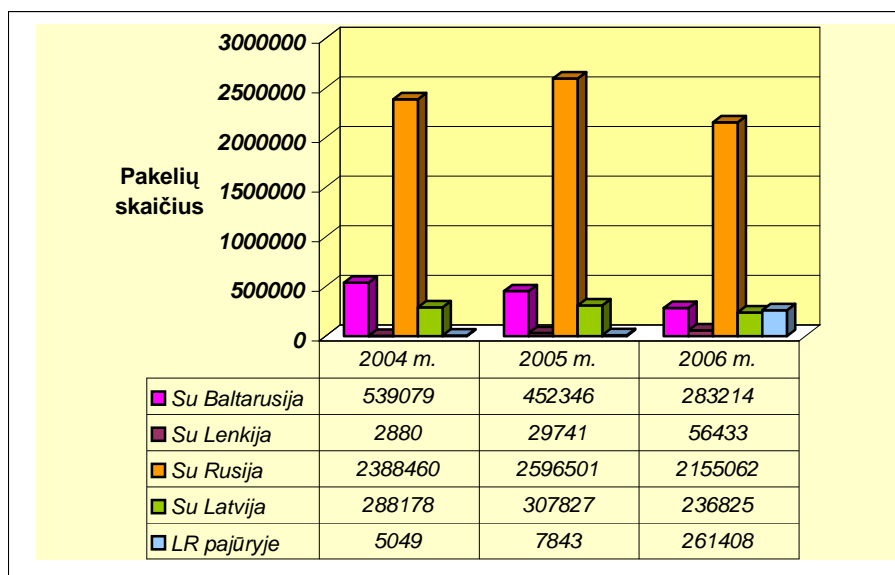
⁹⁸ Informatikos ir ryšių departamento prie Vidaus reikalų ministerijos duomenys apie įtariamus (kaltinamus) ir nukentėjusius asmenis Lietuvoje 2004-2006 m.,
http://www.vrm.lt/fileadmin/Image_Archive/IRD/Statistika/index2.phtml?id=198&idStat=4&metai=2006&menuo=12®ionas=0&id3=1&idAta=1#Atas,
http://www.vrm.lt/fileadmin/Image_Archive/IRD/Statistika/index2.phtml?id=198&idStat=4&metai=2005&menuo=12®ionas=0&id3=1&idAta=1#Atas,
http://www.vrm.lt/fileadmin/Image_Archive/IRD/Statistika/index2.phtml?id=198&idStat=4&metai=2004&menuo=12®ionas=0&id3=1.

⁹⁹ Ten pat.

3 diagrama. Asmenys, neteisėtai neišvežę prekių ar produkcijos iš LR, pagal lytį 2004-2006 m. ¹⁰⁰

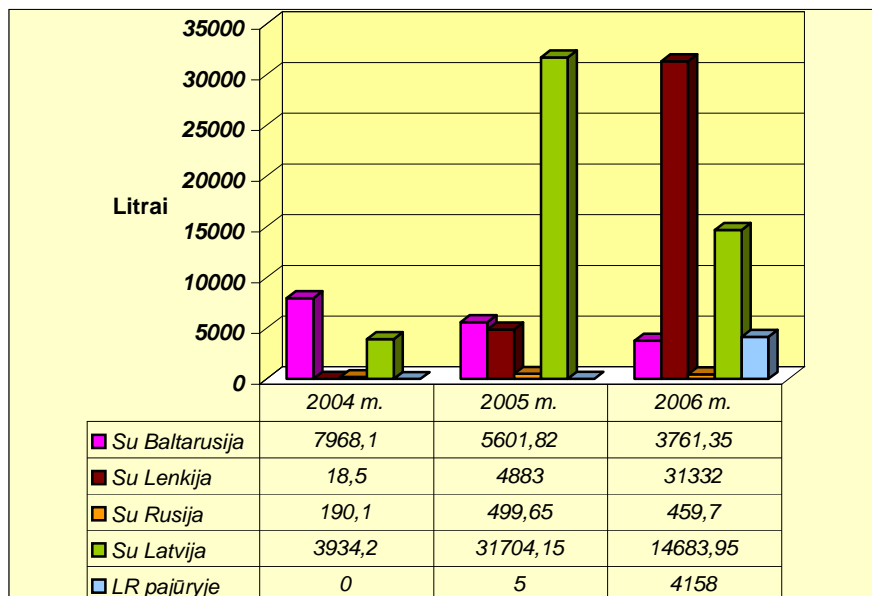
4 diagrama. 2004-2006 m. Lietuvos Respublikos pasienyje sulaikyta tabako gaminių (pakeliais). ¹⁰¹

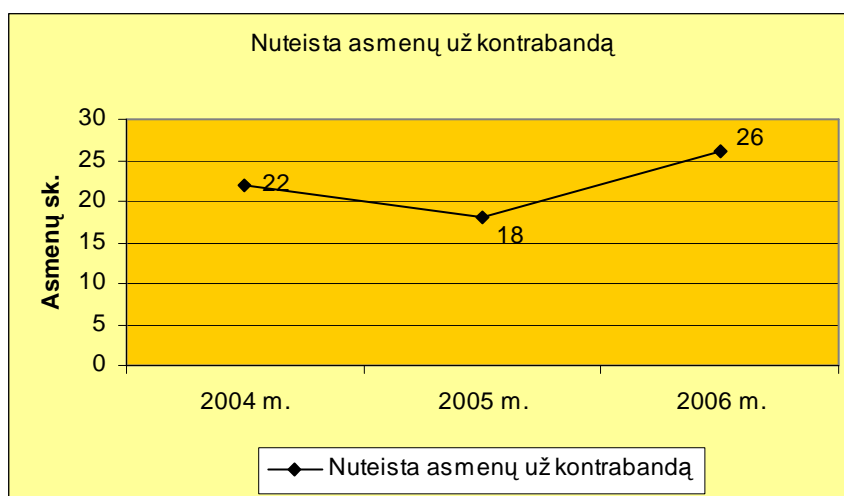
¹⁰⁰ Informatikos ir ryšių departamento prie Vidaus reikalų ministerijos duomenys apie įtariamus (kaltinamus) ir nukentėjusius asmenis Lietuvos Respublikoje 2004-2006 m., http://www.vrm.lt/fileadmin/Image_Archive/IRD/Statistika/index2.phtml?id=198&idStat=4&metai=2006&menuo=12®ionas=0&id3=1&idAta=1#Atas, http://www.vrm.lt/fileadmin/Image_Archive/IRD/Statistika/index2.phtml?id=198&idStat=4&metai=2005&menuo=12®ionas=0&id3=1&idAta=1#Atas, http://www.vrm.lt/fileadmin/Image_Archive/IRD/Statistika/index2.phtml?id=198&idStat=4&metai=2004&menuo=12®ionas=0&id3=1.

¹⁰¹ Valstybės sienos apsaugos tarnybos (VSAT) prie Vidaus reikalų ministerijos 2004-2006m. statistiniai duomenys, http://www.pasienis.lt/lit/Lietuvos_pasienyje_sulaikyta_tabako_gami/140.

5 diagrama. 2004-2006 metais Lietuvos Respublikos pasienyje sulaikyta alkoholio kontrabanda (litrais).¹⁰²

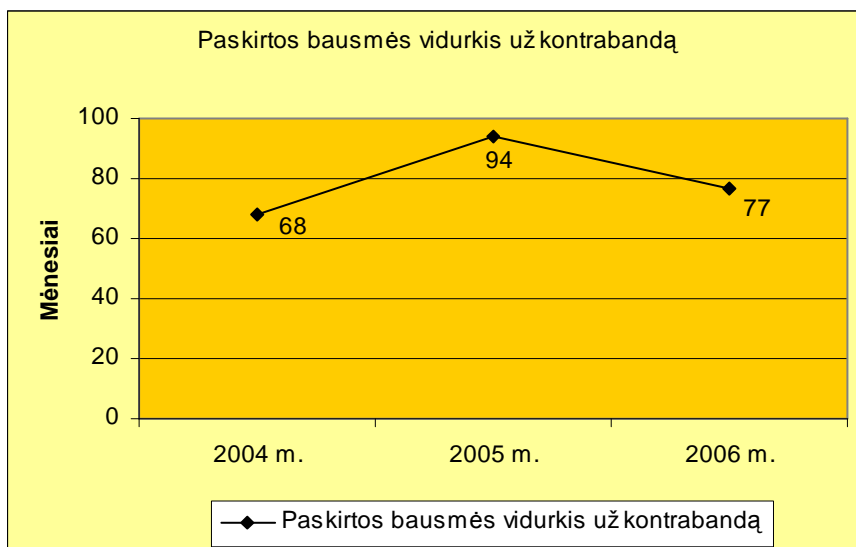
2 grafikas. Nuteista asmenų už kontrabandą 2004–2006 metais.¹⁰³

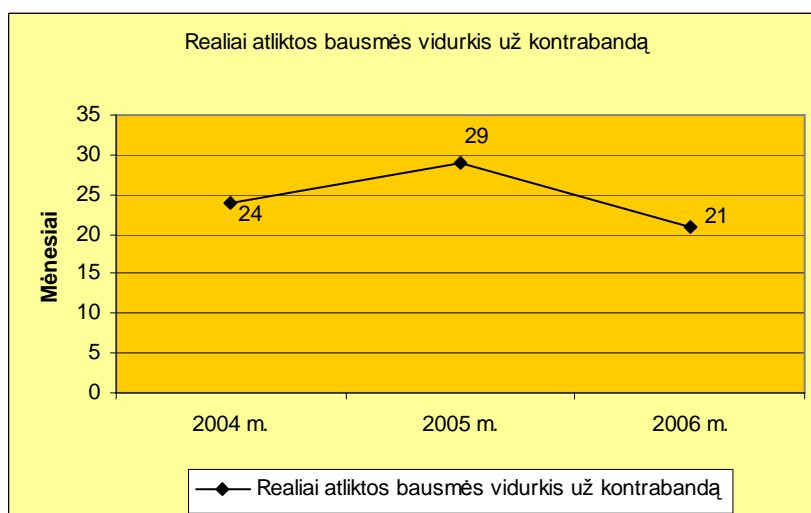
¹⁰² Valstybės sienos apsaugos tarnybos (VSAT) prie Vidaus reikalų ministerijos 2004-2006 m. statistiniai duomenys, <http://www.pasienis.lt/lit/IMG/139>.

¹⁰³ Kalėjimų departamento prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos Administracijos reikalų skyriaus Nuteistųjų laisvės atėmimu skaičiaus, sudėties (pagal padarytą nusikaltimą, amžių, bausmės terminą ir kt.) ir jų kaitos suvestinė <http://www.nplc.lt/stat/atas/prd/nut/nut200612.xls> (2006 m.)
<http://www.nplc.lt/stat/atas/prd/nut/nut200512.xls> (2005 m.)
<http://www.nplc.lt/stat/atas/prd/nut/nut200412.xls> (2004 m.)

3 grafikas. Paskirtos bausmės vidurkis už kontrabandą¹⁰⁴

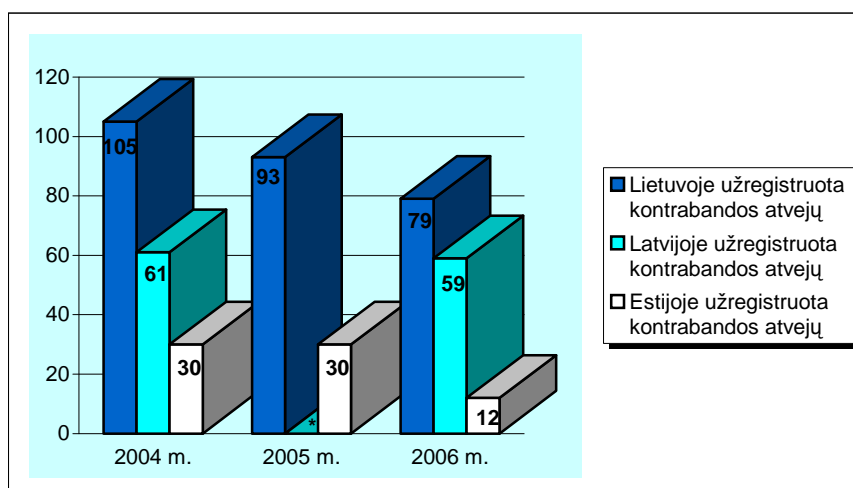
4 grafikas. Realiai atliktos bausmės vidurkis už kontrabandą.¹⁰⁵

¹⁰⁴ Kalėjimų departamento prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos Administracijos reikalų skyriaus Nuteistųjų laisvės atėmimu skaičiaus, sudėties (pagal padarytą nusikaltimą, amžių, bausmės terminą ir kt.) ir jų kaitos suvestinė <http://www.nplc.lt/stat/atas/prd/nut/nut200612.xls> (2006 m.)
<http://www.nplc.lt/stat/atas/prd/nut/nut200512.xls> (2005 m.)
<http://www.nplc.lt/stat/atas/prd/nut/nut200412.xls> (2004 m.)

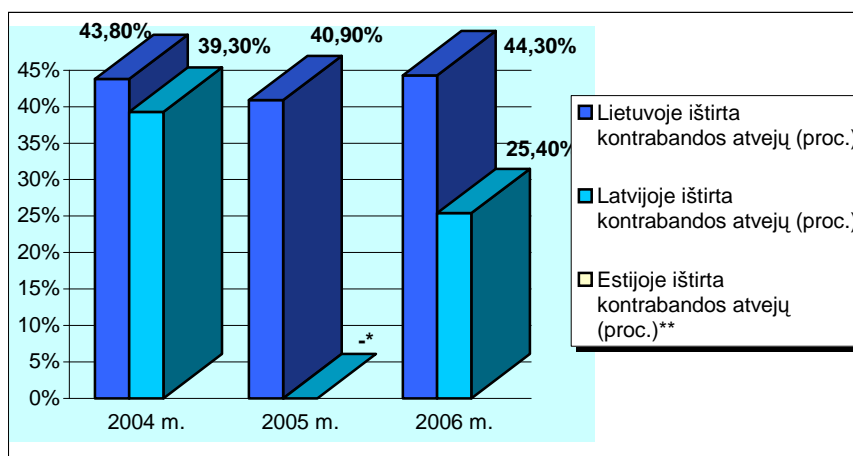
¹⁰⁵ Ten pat.

6 diagrama. 2004-2006 m. Baltijos šalyse užregistruota kontrabandos nusikaltimų ¹⁰⁶

* Latvija 2005 m. neteikė duomenų apie nusikalstamumą dėl naujos Integruotos informacinės sistemos diegimo.

7 diagrama. 2004-2006 m. Baltijos šalyse ištirta kontrabandos atvejų (proc.) ¹⁰⁷

* Latvija 2005 m. neteikė duomenų apie nusikalstamumą dėl naujos Integruotos informacinės sistemos diegimo.

**Estijoje neskaičiuojamas ištirtų nusikalstamų veikų skaičius.

¹⁰⁶ Informatikos ir ryšių departamento prie Vidaus reikalų ministerijos duomenys apie nusikalstamumą Baltijos šalyse 2004-2006 m.,

http://www.vrm.lt/fileadmin/Image_Archive/IRD/Statistika/index2.phtml?id=198&idStat=4&metai=2006&menuo=12®ionas=0&id3=1&idAta=1#Atas,

http://www.vrm.lt/fileadmin/Image_Archive/IRD/Statistika/index2.phtml?id=198&idStat=4&metai=2005&menuo=12®ionas=0&id3=1&idAta=1#Atas,

http://www.vrm.lt/fileadmin/Image_Archive/IRD/Statistika/index2.phtml?id=198&idStat=4&metai=2004&menuo=12®ionas=0&id3=1.

¹⁰⁷ Ten pat.